

Uredništvo: sprava, Ljubljana, Kopitarjeva 4. Telefon 4001-4004. Mesečna naročnina 20 litr., za inostranstvo 40 litr. — Ček, rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.394 za inostranstvo. — Isključno zastopstvo za oglaševanje v inostranstvu: UPI & A. Milano. Reprografski ne vračamo.

SCLOVENECE

JUNI - 1944

1

CETRTEK

Der erbitterte Grosskampf in Italien

Britische Durchbruchversuche in den Albaner Bergen gescheitert — In verschiedenen Abschnitten Feindvordringen zum Stehen gebracht — Torpedoflugzeuge versenkten einen Transporter und drei Frachter mit 23.000 BRT — Weitere 44.000 BRT beschädigt — U-Boote versenkten sieben Schiffe mit 29.500 BRT sowie acht Zerstörer und Geleitzfahrzeuge — Im Osten nördlich Jassy tiefgegliedertes feindliches Stellungssystem durchbrochen

DNB Aus dem Führerhauptquartier, 31. Mai. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt: Am Süd- und Südostrand der Albaner Berge scheiterten auch gestern wieder alle mit starken Infanterie- und Panzerverbänden geführten Durchbruchversuche des Feindes in erbitterten Kämpfen. Im Raum Lanuvio werden dabei von 200 angreifenden feindlichen Panzern 78, meist im Nahkampf, vernichtet. Der Geleitete Vetter in der Panzerjägerkompanie eines Grenadierregiments schoss mit seinem Geschütz aus nächster Entfernung 11 Panzer ab. In den Lepiner Bergen brachen marokkanische Gebirgstruppen in unsere Sicherungslinien ein und erreichten nach harten Kampf Carpineto. Im Abschnitt beiderseits Frosinone südöstlich Sora, sowie bei und südwestlich Alfedena brachten unsere Nachtruppen in andauernden zähen Kämpfen das Vorgehen überlegener feindlicher Kräfte zum Stehen. Kampf- und Nachtschlachtflugzeuge griffen Ziele im Raum von Cisterna sowie feindliche Kolonnen und Batteriestellungen im Raum von Aprilia mit guter Wirkung an. Ein Verband deutscher Torpedoflugzeuge versenkte in der Nacht zum 31. Mai aus einem feindlichen Geleite im Mittelmeer einen Transporter und 3 Frachter mit 23.000 BRT. Ein weiterer Transporter, 5 Frachter, sowie ein Tanker mit zusammen 44.000 BRT wurden beschädigt. Im Osten durchbrachen nördlich Jassy Infanterie- und Panzerverbände von starken deutschen und rumänischen Kampf- und Schlachtfliegern hervor-

ragend unterstützt, ein stark ausgebautes und tiefgegliedertes feindliches Stellungssystem und warfen die Sowjets in harten Kämpfen in die dahinterliegende Flussniederung zurück. Das gewonnene Gelände wurde gegen wiederholte starke Gegenangriffe der Bolschewisten gehalten. Jagd- und Schlachtflieger vernichteten über diesen Raum 69 feindliche Flugzeuge. In der Nacht zum 31. Mai wurden die Eisenbahnknotenpunkte Kasatin und Fastow durch starke Verbände deutscher Kampf- und Schlachtflugzeuge wirksam bombardiert. Schlachtflugzeuge versenkten im Finnischen Meerbusen drei sowjetische Sicherungsfahrzeuge, ein weiteres wurde beschädigt. Nordamerikanische Bomber drangen bei Tage in das Reichsgebiet ein und verursachten durch Abwurf von Spreng- und Brandbomben in einigen Orten Schäden und geringe Personenverluste. Luftverteidigungskräfte vernichteten 42 feindliche Flugzeuge. In der vergangenen Nacht warfen einige britische Flugzeuge Bomben auf Orte im rheinisch-westfälischen Raum. Im Kampf gegen die britisch-nordamerikanischen Terrorflieger zeichnete sich eine Jagdgruppe unter Führung von Major Freitag besonders aus. Unterseebote versenkten sieben Schiffe mit 29.500 BRT sowie acht Zerstörer und sechs feindliche Flugzeuge ab. Seestreitkräfte, Bordflak von Handelsschiffen und Marineartillerie vernichteten im Monat Mai 200 feindliche Flugzeuge.

Vmesna bilanca velike bitke v Italiji

Berlin, 31. maja. Generalni poročnik Dittmar, vojaški komentator velikonemškega radija, je podal večerj vmesno bilanco velike bitke na italijanskem področju, v kateri je uvodoma poudaril, da ima nemški narod vsled stalnega navajanja imen krajev, okrog katerih se vrše boj, gorških hrbtov in rek v poročilih vrhovnega poveljstva možnost, da si ustvari jasno sliko o poteku bojev v Italiji. Generalni poročnik Dittmar je nato izjavil: »Nič, kdor je z razumevanjem opazoval potek že 14 dni trajajoče bitke, ni mogel spregledati, da je prišlo v zadnjih tednih do kritičnih, da celo nevarnih položajev za napadene oddelke nemške vojske. Predočimo si še enkrat potek bojev. Prvi dnevi bojev so prinesli bolj ali manj globoke vdore v proti jugovzhodu usmerjeno prvotno nemško obrambno bojno erto, ki so jo potisnili nazaj, a je niso mogli zlomiti. Vendar pa je ob dolini Lirija preko Pontecorve izveden nasprotnikov sunek onemogočil držanje vzhodnega dela gorovja Volsci, s čimer je bil odstranjen zaporni klin med starih bojiščem ob Gariglianu in pa med netunjskim področjem. S tem je stopila bitka na italijanskem področju v nov stadij: težišče nasprotnih napadov se je očividno premestilo na zahodni del nekdanjega predmostja. Od tu preko Cisterne proti severu preko Albanskih gorah do Velletri-ja izvršeni napadi predstavljajo trenutno odločilni nastop, ker so usmerjeni proti globokemu križu daleč vzhodno ob reki Saccu, ves tja do Lirija borečih se nemških čet, dočim predstavljajo preko gorovja Ausoni izvršeni suknji ter prodiranje v dolini Saccia proti Areeju in Cepernu poskus razbitja skupne nemške bojne erte. Tukaj je pomembno cestno križišče Frosinone ob casilinski cesti za nasprotnika brez dvoma zelo zaželen cilj, ki bi v enaki meri vplival proti zahodu in proti severu. Strategija Angloamerikancev z njihovimi degaullovskimi in poljskimi najemniškimi četami kaže povsod izredno

slične poteze. Bodisi da gre za napad na višine ali pa za sunek po dolinah, je lo sovražniku vsled njegove številne nadmočnosti precej vseeno ter je bilo treba s tem dejstvom že v naprej računati. Vendar kaže, da izvaja napade, ki naj prinesejo odločitev, v glavnem le po dolinah, kar nam pojasnjuje izredno močna uporaba oklepnikov, ki stalno označuje sovražnikovo napadalno taktiko. Prav v tem dejstvu pa jasno vidimo, kako so Angloamerikanci odvisni od najmočnejše materialne premoči. Le ta je doslej preprečila nasprotniki odločilne uspehe. Dovolj smo objektivni, da priznamo, da je to pot imelo sovražno vodstvo očividno močnejše težnje po čim večji operativni svobodi, kot pa v bojih meseca marca. Tudi nismo spregledali, da gre tu za nasprotnika, ki lahko vsako napako v vodstvu izravna z množico sil, ki so mu na razpolago in ki nikdar ne pozna onih težav, porajajočih se iz pomanjkanja in malega števila, ki zahteva pri obvladanju danih nalog kar največjih naporov od vojaškega vodstva. Ako upoštevamo vse to, potem Britanci in Amerikanci z izidom bojev v severni Južni Italiji nikakor ne morejo biti preveč zadovoljni. Zadrževalna težnja nemškega vojaškega vodstva je očividna. Spoznali bi jo tudi, ako ne bi izrecno vedeli za glavno temeljno načelo naših obrambnih bojev. Na tem bojišču je brez dvoma nastala vojaška naloga, ki se je prav za prav pojavila sama od sebe, ko je bil jasen namen sovražnih napadov v Italiji, ki imajo predvsem težnjo, da bi odvrnili pozornost in vezali sile. Vsako drugačno ravnanje bi Angloamerikancem le koristilo. Nobeno drugo bojišče ne dopušča poleg tega podobnega boja za časovno pridobitev, kot pa italijansko, ki nudi napadalcu vedno nove obrambne postavke ter sili njegove sunke v okvir, ki ga določajo ozemeljske prilike. Zaradi tega ni dvoma, da vpliva italijansko bojišče na nasprotnika še najbolj omejevalno. Zadrževalna nemška strategija pa nikakor ni kako popuščanje, ki bi ga na-

Umorjeni otroci, žene in starci

Beograd, 24. maja. Boško Nedić, brat srbskega ministrskega predsednika, je v listu »Novo vreme« ožigal grozovitost angloameriških strahovalnih letalcev nad civilnim prebivalstvom ter vprašal, kaj poreko angleški prijatelji k temu, da angloameriški strahovalni letalci kar naprej bombardirajo nedolžno srbsko civilno prebivalstvo.

Nas list je dne 26. maja objavil daljše poročilo o gori omenjenem članku Boška Nedića. Ker pa se ti napadi stalno ponavljajo, je prav, da se tudi mi še enkrat povrnemo k temu vprašanju. Med srbskim prebivalstvom je bilo še nekaj ljudi, ki so pod vplivom judovske klike in prostozidarskih lož hvalisali Angloamerikance ter zapeljevali svoj narod. Plačilo za to delo so stalno se ponavljajoči angloameriški strahovalni napadi na srbska mesta in na srbsko prebivalstvo. Srbski narod je danes spoznal, kakšni so ti njegovi »prijatelji«, toda cena tega spoznanja je bila, kot pravi Boško Nedić, zelo draga: uničena mesta, požgane vasi, umorjeni otroci, žene in starci, vse to so dokazi angleškega in Brozovega »prijateljstva« do srbskega ljudstva. Nobena propaganda v teh primerih ne more zabrisati strahotne resničnosti, da niso bili prav nič zadeli strateški cilji, marveč le izključno civilne hiše, šole, cerkve, bolnišnice in razne druge kulturne ter socialne ustanove, z njimi vred pa velike množice civilnega prebivalstva. S tem so se pa najbolj razkrinkali večerajšnji dozdnevni prijatelji srbskega ljudstva: vsi tisti, ki bi hoteli še v bodoče pridobivati pristaže za te ljudi, pa so zgubili tla pod nogami. Teh misli pač ne moremo zaključiti lepše kot zopet z besedami Boška Nedića, ki pravi: Srbski narod ne bo sprejel nikoli svobode iz rok svojih morilcev, temveč zahteva masševanje in pravično kazen.

Oni že vedo zakaj!

Bukarešta, 30. maja. Angloameriška trditve, da napadajo zavezniški bombniki le vojaške cilje, je dobila najboljše nasprotovanje z obnašanjem ameriških ranjenih vojnih ujetnikov na romunskih tleh. V neki veliki bolnišnici, tako poroča časopis »Poporul«, so na glas alarmne sirene skočili iz postelj vsi zavezniški letalci, ki so bili pri zadnjih napadih sestreljeni ter so se v divjem begu podali v zaklonišča. Čeprav jih je zdravnik — seveda — ne brez ironije — opozoril, da so v poslopju, ki je označeno z rdečim križem kot bolnišnica in da po zagotovilih zavezniškega vodstva bolnišnice ne pridejo v poštev kot napadeno področje, so vendar ameriški piloti polni nestrpnosti, zahtevali, da se jih odvede v zaklonišča.

S strojnicami na nizozemsko prebivalstvo

Den Haag, 30. maja. Uradno objavljajo: Angloameriški strahovalni letalci so po napadih na francosko in belgijsko civilno prebivalstvo pričeli napadati s strojnicami tudi nizozemsko civilno prebivalstvo. S strojničnim ognjem je bilo na sedasemdeset nizozemskem področju med binokli ubitih 22 Nizozemcev; 27 Nizozemcev je bilo težko in večje število lahko ranjenih.

sprotnik posredno ali neposredno izsilil. To izhaja že iz poročil o poteku bitke. Tudi sovražnik stalno poroča o protinapadih, ki so bili usmerjeni proti napadalnim klinom in vdornim področjem. V njih se kaže posebna trdota bojev. Naravno je, da slednja bolj pritiska na nemške oddelke, kot pa na nasprotnika. Toda dejstvo, da so stalni protisunkni poudarjeni aktivne nemške obrambe zadali sovražniku ponovne močne izgube, ta način obrambe vsekakor opravičuje. Prav te težke osebnosti in varne sovražnikove izgube moramo zabeležiti kot čisti nemški dobiček. Ne bomo pogrešili, ako trdimo, da bo skušal sovražnik nemško obrambno moč izčrpati z brezobzirnim nadaljevanjem svoje ofenzive. Te izčrpalne strategije se bo tem bolj posluževal, čim bolj ga bodo dogodki razočarali v njegovem upanju, da bi mu uspela kakšna odločilna in velika operacija. Vsled tega je dobro, če se pripravimo na dolgo dobo bojev. Poudarjati pa tudi ni treba, da bo tak boj staval nemškimi oddelkom tem težje naloge, čim bolj bodo zaradi nujnosti splošnega položaja morali izhajati s čim manjšim številom sil.

Ogorčena velika borba v Italiji

Britanski prebijalni poskusi v Albanskih gorah so se izjalovili Na raznih odsekih je bilo ustavljeno sovražno napredovanje Torpedna letala so potopila eno prevozno ladjo in tri tovarne parnike s 23.000 tonami. Nadaljnjih 44.000 ton je bilo poškodovanih — Podmornice so potopile 7 ladij z 29.500 tonami ter osem rušilcev in spremljevalnih ladij — Na vzhodu je bil severno od Jasiya prebit globok sistem sovražnikovih postojank

Führerjev glavni stan, 31. maja. DNB. Vrhovno poveljstvo oboroženih sil javlja:

Na južnem in južozahodnem robu Albanskih gorah so se tudi večerj v ogorčenih bojih znova izjalovili vsi z močnimi pehotnimi in oklepnimi oddelki izvedeni sovražnikovi prebijalni poskusi. Na področju Lanuvija smo pri tem izmed 200 napadajočih oklepnikov večinoma v bližinskih bojih uničili 78 tankov. Desetnik Vetter iz čete oklepnikov lovcev nekega grenadirskega polka je s svojim topom prav ob blizu uničil 11 oklepnikov. V Lepinskih gorah so maroske planinske čete vdrle v naše varovalne erte ter po hudih bojih dosegle Carpineto. Na odseku na obeh straneh Frosinone jugovzhodno od Sore ter pri in pa jugozahodno od Alfedene so naše zaščitnice v trajnih žilavih bojih zaustavile napredovanje nadmočnih sovražnih sil.

Bojna letala in letala za nočne borbe so z dobrim uspehom napadla cilje na področju Cisterne ter sovražnikove kolone in baterijske postojanke na področju Aprilije.

Oddelek nemških torpednih letal je v noči na 31. maj potopil iz neke sovražnikove ladijske spremeljevalne v Sredozemskem morju eno prevozno in tri tovarne ladje s skupno 32.000 tonami. Neka nadaljnja prevozna ladja, pet tovornih parnikov ter neka petrolejska ladja s skupno 41.000 tonami so bile poškodovane.

Na vzhodu so severno od Jasiya pehotni in oklepniki oddelki, podprti z močnimi edinicami nemških in romunskih bojnih in borbenih letal, prodrli močno izgrajen in globok sovražni sistem postojank. V hudih borbah so vrgli Sovjete v rečno nižino, ki leži za postojankami. Dobljeno ozemlje so obdržali vključno močnim boljševiškim protinapadom. Lovci in borbeni letalci so uničili nad tem področjem 69 sovražnih letal.

V noči na 31. maj so močni oddelki nemških bojnih letal uspešno bombardirali železniški križišč Kasatin in Fastov.

Bojna letala so v Finskem zalivu potopila tri sovjetske varovalne ladje, eno pa poškodovala. Severnoameriški bombniki so podnevi vdrli nad področje Nemčije ter povzročili z odmetom rušilnih in zažigalnih bomb v nekaterih krajih škodo in manjše človeške izgube. Protiletalske obrambne sile so uničile 42 sovražnih letal.

V pretekli noči je nekaj britanskih letal vrlo bombe na kraje v rensko-vestfalskem področju.

V ostalem pa je gotovo, da si tudi nasprotnik ne bo mogel privoščiti trajne bitke na italijanskem področju, ne da bi moral bistveno spremeniti svojo skupno strateško koncentracijo. To dejstvo pa bi na tem področju dopuščalo nove odločitve.

Danes lahko podamo le vmesno bilanco. Ne zanikamo, da obstajajo še vedno možnosti resnih, da celo nevarnih položajev. Toda izkušnje skoraj petih let, nas uče, da so v velikih napadalnih bitkah za presojanje kasnejšega poteka bojev važni dogodki prvih tednov. Ti dogodki pa za nasprotnika nikakor niso v vseh ozirom zadovoljivi, ker njegovim, z največjim materialnim nakopičenjem izsiljenim prvim globljim vdorom ni sledilo ono vse jezove podirajoče napredovanje, ki bi lahko omogočilo operativno važne uspehe.

Ako nas vse ne vara, stojimo pred sovražnikovim poskusom, da bi iz bitke v Italiji naredil trajno bitko. Nadstevilna in materialna premoč mu bosta tozadevno dajali upanje na različne uspehe. Toda le na nekaj naj nikakor ne misli, namreč da bi mu nemško vodstvo in nemške čete odgovorile s pasivnim zadržanjem in z dopuščanjem takega razvoja, kot si ga on želi.

V boju proti britansko-severnoameriškim strahovalnim letalcem se je posebno odlikovala lovška skupina pod vodstvom majorja Freitag.

Podmornice so potopile sedem ladij z 29.500 tonami, 8 rušilcev in spremljevalnih ladij ter so poleg tega sestrelile 6 sovražnikovih letal.

Pomorske edince, protiletalsko topništvo na trgovskih ladijah ter mornariško protiletalsko topništvo so v mesecu maju uničili 200 sovražnih letal.

Portugalski protest

Lizbona, 30. maja. »Voz« ponovno protestira proti britanski poročevalski službi, tokrat proti izjavi, da je komunistična nevarnost navaden izum nemške propagande. Dnevnik »Voz« ugotavlja temu nasprotno:

»Portugalska je protikomunistična država. Kakor objavlja portugalska država in njeni politični in kulturni organi, je komunistična nevarnost ena največjih, katerim je izpostavljena civilizacija. Trditi nasprotno, je zlorabno vmešavanje, da, najmanj neprijateljsko, če ne celo javno sovražno vmešavanje, ki se je pokazalo pri zadnjih poskusih stavke, ki v Londonu nikakor ne smejo biti neznani. Take posege ne moremo označiti drugače, kakor vmešavanje v življenje narodov.«

Prevrat v Ekvadorju

Stockholm, 31. maja. Reuter javlja iz Guayaquila, da so revolucionarji pod vodstvom majorja Girona, ki niso hoteli pristati dr. Fausta Navarra-Allendesa, kateremu je predal odstopniški predsednik republike vladne posle, osnovali v torek novo vlado. V vsej drželi so zopet vzpostavili mir ter se je pričelo normalno življenje. Iz Paza v Kolumbiji pričakujejo dr. Josefa Marijo Velasca Ibarro, bivšega ekvadorskega predsednika, ki je od leta 1935. živel tamkaj v poganstvu. Nadalje javlja Reuter, da je bil aretiran notranji minister Aguilar Vasquez.

Anglija ni več prva

Stockholm, 31. maja. V nekem članku, ki je izšel v ameriškem dnevniku »Saturday Evening Post« pod naslovom »Ali so Angliji in Amerikanci lahko prijatelji?« razpravlja britanski filozof Bertrand Russell: »Dokler je Velika Britanija prevladovala na morju, so Angliji zaničevali druge narode. Sedaj pa, ko je ameriška mornarica močnejša kot britanska, je Washington vladajoče središče sveta in New York finančno središče. Angliji se bodo morali po 200 letih vladi naučiti, da zasedejo drugo mesto in se s tem zadovoljijo.«

Te besede najbrž ne bodo prijetne za Angleže. Toda Russell je dejal, — seveda z drugimi besedami — prav jasno svojim rojakom: Tako daleč je privedel Churchill včasih tako ponosni Albion! S tem je Anglija, kakor smo že vedno poudarjali, končno poraženec v tej vojni. Po dvestoletni vladi so vojni hujskači ob Temzi, predvsem Churchill, privedli svojo deželo v slepo ulico, iz katere ni poti naprej, ampak le še padanje nazaj.

Kratka poročila

Amsterdam, 31. maja. Ameriški zunanji minister Cordell Hull je po Reuterju izjavil, da bi bil z Rooseveltovim privoljenjem pripravljen pričeti z Veliko Britanijo, Sovjetsko zvezo in čunškino Kitajsko neobvezne razgovore glede organizacije mednarodne varnosti. Reuter pravi, da bo Hull verjetno povabil Veliko Britanijo, Sovjetsko zvezo in čunškino Kitajsko, naj odpošljejo k predlaganim neobveznim razgovorom svoje zastopnike.

Berlin, 31. maja. Kot nam dokazujejo nadaljnje vesti iz raznih nemških področij, so ameriški letalski tolovaji nadaljevali s svojimi bestialnimi zločini ter zopet napadli otroke, ljudi na ulicah ter navadne sprehajalce.

Mädchen in Nationaltrachten auf der gegenkommunistischen Kundgebung in Grosuplje. — Narodne noše na protikomunističnem zborovanju v Grosupljem.

Die Ansprache des Herrn Präsidenten — Gospod prezident govori

Die Menge am Versammlungsplatz vor einem niedergebrannten Gebäude. — Ljudstvo se zbira pred nekim požganim poslopjem, spomenikom komunistične »svobode«.

Univ. prof. dr. Albin Ogris o nevarnosti komunizma za slovenski narod

Ljubljana, 31. maja.

Dr. Albin Ogris, profesor socialno-političnih ved na pravni fakulteti naše univerze, je profesorjem srednjih šol večeraj popoldne predaval o nevarnosti, ki preti slovenskemu narodu ob kolektivizaciji družbenega in gospodarskega reda, kakršno hoče pri nas uvesti komunizem s svojo OF. Profesor Ogris je ugleden znanstvenik, znan tudi izven slovenskega, zato njegova tehtna beseda o boljševizmu zasluži vso pozornost. V svojem predavanju je analiziral idejne in socialne temelje boljševizma in prepričevalno pokazal njihovo zgrešenost. S predavanjem se je obrnil zlasti k onim »preoptimističnim optimistom, ki so ostali trdovratno pri svojem mnenju, namreč da bi navsezadnje vendarle ne bilo tako hudo in da bi se za ceno nekaj žrtve slovenski narod tudi pod boljševskim režimom ohranil in počakal bolj urejene dobe. Predavatelj je nato jasno dokazal, kako neutemeljen je tak optimizem.

Boljševizmu je narodnost predsodek

Najpoprejši je pokazal, kakšni so komunistični nazori o narodnosti. Po teh nazorih je narodnost le mehanična vsota ljudi, ki slučajno govorijo isti jezik. Nacionalna gibanja so po komunističnem nauku prav iste vrste pojav kot kapitalistična proizvodnja. Narodnost je neko slepilo, s katerim hoče kapitalizem opravičiti svoj obstoj, maskirati svoje cilje in zastreti svoje nade. Zato se komunizem bori v isti sapi proti narodnosti in proti kapitalizmu že od svojih početkov, saj je Marx že pred sto leti dejal, da proletarci nimajo in ne morejo imeti domovine.

Komunizem ni le v nauku nasprotovalec narodnosti, ampak je svoje sovražstvo do te ideje pokazal zadnji dve desetletji z mnogimi krvavi dokazi. Seveda pa vse to komunistov ne moti, da ne bi, kadar jim tako kaže, izražali narodnostnih teženj za svoje koristi, z izvedbo revolucije — po Leninovem načelu: »Kalkuliraj z duhom, toda ne pozabi na puško!«

Ali se bo komunizem unesel?

So ljudje, ki upajo, da bi se komunizem po zmagi unesel, da bi postal demokratičen in bi začel priznavati narodnost. To upanje je jalovo, saj bi boljševiki smatrali svojo zmago za najzgovornejše potrdilo, da so njih doseženi politične metode najboljše

in jih nikakor ne kaže spreminjati. Take spremembe bi tudi nasprotovale kom. doktrini, ki je absolutistična, centralistična in nasprotuje vsakršni narodni avtonomiji.

Vse komunistično govorjenje o demokraciji ali navidezni volilni pravici je samo slepivo propagandno sredstvo. Nekateri se tolažijo, da komunistična diktatura nikjer ne bi trajala večno, ampak bi se končno morala uveljavljati narodna samostojnost. — Ali preden bi bila boljševiška preureditev socialnega reda končana, bi že davno izginil vsak slovenski delavec, ki bi smel in se upal narodno misliti in čutiti, in bi izginil poslednji slovenski kmet, ki bi sam svobodno odločal, kaj hoče kaj sejati in po čem hoče kaj pridelati.

Končno menijo nekateri, da bi boljševiki pri nas izvajali kolektivizacijo s tako brezobzirnostjo kakor v Sovjetiji. Takim je treba povedati, kaj je sklenila glede teh stvari internacionala. Na njenem V. kongresu je bilo sklenjeno, da se mora boljševizacija vseh držav izvesti po onih metodah in izkustvih, ki so se obnesle v Sovjetiji, to je po onih terorističnih metodah, ki jih je zgodovina poslednjega četrtsotletja z grozo zabeleževala in ki smo jih v zadnjih letih sami izkusili.

Komunizem bi prinesel slovenskemu narodu smrt

Upanja, da bi se Slovenci po boljševizaciji mogli ohraniti kot samobitna narodnostna tvorba s svojo kulturno tradicijo, torej ni. Naš mali narod bi podlegel popolnoma in se ne bi mogel nikdar več dvigniti k novi veljavi.

H koncu je predavatelj pokazal še, kakšno je v boljševiški SSSR pravno in kakšno dejansko razmerje do narodnosti. Ustava je na papirju, federativna; v resnici nimajo posamezne narodnosti nobene avtonomije, celo vsak posameznik je popolnoma izročen nasilju oblasti. Boljševiki narmee ne priznavajo temeljnih človeških pravic in nimajo neodvisnih sodišč, ki bi te pravice varovala.

Boljševiški režim po svoji naravi ne more dati narodne avtonomije, ker komunizem teži po svojem postanku in po svojem glavnem cilju, po svoji teoriji in svoji praksi za ekonomsko diktaturo. Ekonomska diktatura pa ne more obstajati brez praktične diktature, ki pa sta popolnoma nasprotni vsakemu svobodnemu kulturnemu narodnemu življenju.

Profesor Ogris je s svojim prepričevalnim predavanjem imel velik uspeh.

Morilce si vzgajajo

Zeneva, 30. maja. Takozvani »Com-mandosi« ali »Rangersi«, kakor se imenujejo člani severnoameriških naskakovskih čet, so dobili tako v Angliji, kakor tudi v Združenih državah »Znanstveno izobrazbo za morilce.«

Med tem pa se zdi, da se je polastil odgovornih činiteljev strah pred posledicami take »vojске vzgoje«, vsakega poročila dnevnika »Daily Mirror«, da so se pojavili posebno v Združenih državah glasovi proti takemu načinu vojne izobrazbe. Mr. E. E. Comroy, vodja newyorške podružnice severnoameriške zvezne policije se je po podatkih lista k temu vprašanju izjavil z naslednjimi besedami: »Jako neverjetno je po mojem mnenju, da bi ti ljudje po vojni našli pot v normalno meščansko življenje. Velik odstotek teh ljudi bo pobijal ljudi, zopet druge bodo sila, pomanjkanje in brezposelnost dovedli do tega, da se bodo ob prvi priliki poslužili metod, ki se jih uče sedaj v vseh podrobnostih. Vsekakor bo zaznamovali v Združenih državah po vojni velik porast zločinov vseh vrst.«

Vzhodno prebivalstvo proti Sovjetom

Königsberg, 30. maja. V nekem velikem industrijskem področju Vzhodne Pruske je bilo množično zborovanje delavcev in delavk iz vzhodnih področij. Na zborovanju so govorili številni ruski in ukrajinski delavci in delavke, ki so pribežali šele pred kratkim pod varstvo nemške

oborožene sile iz pokrajin, ki so jih zasedli Sovjeti. Podučili so svoje rojake o grozotah, s katerimi zatirajo boljševiki brezbrambno prebivalstvo v novo zasedene pokrajine.

Številni govorniki so kot priče opisovali grozne podrobnosti o sovjetskih umorih in deportacijah. Ta opisovanja priš so povzročila, da so udeleženci množičnega zborovanja glasno protestirali proti zločinom židovsko-boljševiške prisilne vlade na vzhodu.

Nadškof Stepinac obsoja tolovaje

Zagreb, 30. maja. Časopisje priobčuje članek, v katerem članek nasprotuje moskovskemu poročilu, češ da hrvaška katoliška cerkev sodeluje z boljševiškiimi tolparji. V članku je na podlagi avtentičnega gradiva dokazano, da so tolpe na hrvaškem področju pomorile 63 hrvaških duhovnikov in razdejale in požgale veliko število cerkva in samostanov, med temi glavno božjepotno cerkev Matere božje v Rumaču. Dalje omenja članek, da je katoliški metropolit knezoškof dr. Stepinac pred nedavnim izjavil, da ne bo katoliška cerkev priznala nobenega sistema, ki bi vzel kmetu njegovo polje, rokolodec njegovo hišico, meščanu njegovo pošteno zasluženo imetje in človeštvo dušo, da ne bo priznala sistema, ki uničuje rodobno, ki je izvor vsakega naroda in sistema, ki uničuje vsako državno skupnost.

Razkrinkana komunistična intriga proti katoliški Cerkvi

Stalin je poklical k sebi komunisto »patra« Orlemanskega, da bi izzval zmedo v vrstah katoliških vernikov

Tržaški katoliški tednik »Vita nova« objavlja v svoji številki z dne 27. maja naslednji članek:

»Pred nekaj dnevi so dnevniki pisali o katoliškem duhovniku, Poljaku, ki živi v Združenih državah in sicer v Springfieldu v Massachusettsu. Ta duhovnik se piše Stanislav Orlemansky. Potni list je dobil pri Cordellu Hullu in je bil v Sovjetski Rusiji, kjer je imel dva razgovora s Stalinom. Časnikar Harold King je poslal vzhodno poročilo Reuterju, ki pravi, da ti razgovori »ne načenjajo samo novih vidikov za ureditev razmerja med Poljsko in Sovjetijo, ampak zblížujejo tudi Vatikan in Kremelj.«

Pri drugem razgovoru je bil navzoč Molotov. Orlemansky je govoril po moskovskem radiu Poljakom in je rekel med drugim: »Poljaki bodo ohranili vero svojih očetov. O tem jih naj prepriča dejstvo, da je bil katoliški duhovnik prijazen sprejet pri maršalu Stalinu.«

Dopisnika agencije Reuter je gotovo potegnila za seboj stanovska strast in je v navdušenju »za vsako ceno« brzojavil še tole: »Mislim, da je pater Orlemansky s sestanka ponesel s seboj zagotovilo o prijateljski dobri volji Sovjetske zveze o tem, da bi prišlo do sporazuma z Vatikanom o medsebojnih vprašanjih.« Resnica je, da je po časnikarjevem mnenju Orlemansky takoj po obisku pri Stalinu rekel, da ne more podati nobene izjave o tem in da mora svoje poročilo o razgovoru predložiti najprej svojim cerkvenim predstavnikom.

Časnikar pa se vendar ni ustavil pri tej ugotovitvi, ampak je v svojem propagandističnem navdušenju še dodal, da se je pater Orlemansky sešel s patrom Brownom, »ediniim katoliškim duhovnikom v Moskvi, ki še baje opravlja službo božjo v katoliški cerkvi v Moskvi in to v zadnjih desetletjih. Oba duhovnika sta govorila več ko pol ure.«

Orlemansky je dajal izjave listom in med drugim je izrekel tudi naslednje nezasižene besede: »Dogodki bodo dokazali, da je Stalin zelo prijateljsko naklonjen do katoliške Cerkve.«

To nejasno in zmedeno sliko o vseh teh moskovskih dogodkih je potem agencija Reuter napihnila z naslednjim poročilom iz Washingtona: »Pri državnem tajniku Združenih držav Cordellu Hullu se je zglasilo zastopstvo, ki zatrjuje, da predstavlja šest milijonov ameriških katoličanov, ki so po rodu Poljaki. To zastopstvo je pri Cordellu Hullu in pri drugih članih ameriškega kongresa protestiralo proti temu, da je pater Stanislav Orlemansky v Moskvi obiskal Stalina, prav tako pa protestirajo tudi temu, da je bil v Moskvi profesor Oskar Lange s čilške univerze. V svojem protestu izreka zastopstvo obžalovanje in pritožbo zaradi tega, da sta dva odšla v Moskvo z dovoljenjem ameriške vlade, ker ameriška vlada na ta način podpira boljševizacijo evropskih narodov. Na ta način se zdi, da ameriška vlada pristaja na boljševizacijo in dopušča komunistično rovarjenje.«

V zastopstvu so bili člani direktorijev vseh poljskih društev, organizacij, fara in verskih krožkov. Zastopane so bile zlasti organizacije iz vzhodnih dežel Združenih držav. V svojem protestu dolži zastopstvo Orlemanskega, da je kršil zakone katoliške Cerkve in očita Hullu, da s svojim delovanjem podpira komunistično stranko. Vodja zastopstva Jožef Kaszibowski je rekel časnikarjem, da je obisk teh dveh gospodov v Rusiji skušal »neposredno vplivati na poljske Amerikance v Združenih državah.«

Kmalu nato pa se je zvedelo, da tudi londonski poljski krogi zelo malo zaupajo Orlemanskemu in ti krogi ga dolže, da je komunist in zato dela v interesu Sovjetske zveze na škodo Poljske.

Toda novice o tem poljskem duhovniku s tem še niso zaključene. Angleška obveščevalna agencija je namreč objavila, da je bil Stanislav Orlemansky suspendiran takoj, ko je prišel v Springfield. »A divinis« ga je suspendiral škof Thomas O'Leary, škofija Springfield pa spada pod nadskofijo v Bostonu.

Angleška agencija objavlja k temu še podrobnosti in pravi, da je Orlemansky pisal pismo škofu, v katerem mu sporoča, da ne sprejema njegove odločitve in izjavlja, da se neposredno podreja apostolskemu delegatu v Washingtonu.

Pater Orlemansky bi naj bil tisku iz-

javil še naslednje: »Ko sem šel v Moskvo, sem hotel ugotoviti, kaj lahko storimo za katoliško Cerkve na Poljskem, v Ukrajini in v Beli Rusiji, sedaj me pa kaznujejo za to, ker sem storil nekaj za svojo Cerkve. Če bo Stalin izvedel za ta ukrep, se bo razburil in izgubili bomo tisto, kar smo pridobili.«

Ta duhovnik bi naj bil še časnikarjem pokazal listino, napisano v ruščini in podpisano od Stalina. Orlemansky pravi, da je na tej listini bil načrt za »versko svobodo v Rusiji.«

To so novice, ki smo jih mogli zbrati in ki so šle skozi sita več ali manj uradnih in propagandističnih agencij.

Iz tega se lahko ugotovi, da je Orlemansky šel v Sovjetsko Rusijo z dovoljenjem, če že ne naročilom Cordella Hulla, ameriškega zunanjega ministra. Ni si namreč mogel misliti drugače kot tako, da je mogel ameriški državljani oditi v Sovjetsko Rusijo samo z vladnim dovoljenjem. »Reuter« pravi, da je odšel tja na Stalinovo vabilo. To dvoje dopušča

Iz Trsta

Tatvina. V stanovanje gospe Rose Terzi v ulici Sv. Mavricija št. 1 je prišel 22 letni Attilio Coretti iz Reke, ki naj bi kupil od gospe neko stvar. Kupčije sicer ista sklenila, vendar pa je Coretti prošil gospe, če bi lahko pustil svoj kovčeg pri njej medtem, ko bi šel po opravkih. Po njegovem odhodu je gospa opazila, da ji je iz žepa plašča, ki je visel v predsobi, zmanjkalo 1300 lir. Seveda ni mogla osumiti drugega kakor Corettija in ga je, potem, ko je spet prišel po svoj kovčeg opomnila na to tatvino. Coretti je na policijski stražnici povedal, da je vzel samo 300 lir s seboj, ostanek pa je skril nekje v stanovanju. Predan je bil sodnim oblastem.

Neusmiljeni sin. V bolnišnico je prišla Rosa Cesari, stara 53 let, ki je imela precejšnje oteklino po rokah, na desni roki pa je bila tudi ranjena. Povedala je, da jo je njen 24 letni sin Marko tako hudo nrepetel, da se je morala zateči celo v bolnišnico.

Koncert kvarteta Božo bo v torek ob 18.15 v koncertni dvorani Verdi. Med glasbenimi deli, ki jih bo kvartet izvajal, bo tudi Laydnova skladba za kvartet opus 64.

Vožnja s kolesom je od poldevetih zvečer do konca policijske ure zjutraj prepovedana. Prepoved velja samo za civiliste. To velja za vso goriško pokrajino. Kdor ne bo ubogal, bo kaznovan.

Pokvarjene deklice. K neki gospe v ulici Canova je prišla 13 letna deklica in jo prosila za milodar za cerkev Device Marije. Rekla je, da prihaja iz župniškovem imenu. Gospa je iz previdnosti vprašala g. župnika telefonično, če je deklico res on poslal. G. župnik je zanikal in gospa je sileparksu punciar naznanila policiji. Pri zaslišanju je mlada pokvarjenka povedala, da s dvema enakovrednima prijateljicama še dva meseca pri tržaških družinah »nabira« milodare za Marijino cerkev. Izvabljeni denar, okrog 50 do 60 lir dnevno, so izprijene tičke potrošile za kino in sladkarije.

Iz gledališča. V gledališču Verdi je bila v nedeljo premiera Shakespearjeve drame »Kralj Lear« z Renzom Riccijem v glavni vlogi.

Novo ure za zateminitev. Od 30. maja pa do nove odredbe je zateminitev v Trstu od desetih zvečer do pol petih zjutraj.

Prepoved kolesarjenja. Prefektura v Gorici je razglasila, da je kolesarjenje v vsaj pokrajini od 20.30 (osme in pol ure zvečer) do jutranje policijske ure prepovedano. Proti kršiteljem prepovedi se bo postopalo sodnijsko.

Iz Gorice

V soboto 3. junija bo goriški nadškof posvetil 8 slovenskih novomastnikov. Posvečeni bodo gg.: Ivan Kobal od Sv. Lucije, Jože Koren iz Drežnice, Franc Krapež z Otlice, Ljubo Marc iz Ajdovščine, Albert Metlikovec iz Devina, Vladimir Rijavec iz Trnovca nad Gorico.

Volčje. Pretekli teden je požar upebel hlev in senik kmetu Miroslavu Šuligoju, ki ima več kot 30.000 lir škode,

naziranje, da je šlo za potezo, ki naj vpliva na Poljske in zlasti na ameriške katoličane.

O Vatikanu moremo reči samo to, da nam njegovo mnenje ni znano. Vendar opozarjamo na to, da so že ob drugih prilikah bile zanikane novice o stikih med Vatikanom in Moskvo. Prav tako je znano, da očetovska pobuda papeža Pija XII. za vojne ujetnike ni mogla priti v roke sovjetskih oblastnikov zaradi zagrizenega molka pristojnih krogov v Moskvi. Vsekakor pa za takšno poslanstvo tako koščičega značaja ne bi bil za vatikanskega pooblaščenca izbran takšen »propagandist«, kakor je Orlemansky.

Suspenzija »A divinis« je nam vernikom sicer trpka, vendar vemo, da je škof to ukrenil in da se je treba takemu ukrepu podrediti. In nihče se ne more nad tem pohujševati V vsaki deželi so duhovniki, ki jih doleti kazen in ki se upirajo svojim predstojnikom, vendar se Cerkvi zaradi tega ni treba bati.

čepav se mu je posrečilo rešiti živina. Bil je zavarovan.

Tatvina. Na Vogerskem so neznani uzmovci odnesli Mariji Dobrila živalni stroj. — V Romanau ob Soči so pa prav tako neznani tatovi odnesli Bergamasovi Giovanni večjo količino obvez, obližev in raznih zdravil.

Zopet ročne bombe. Mal Lojzek Rijavec in Roman Plesničar iz Trnovca pri Gorici, oba stara šest let, sta v gozdu našla ročno bombo in sta jo tako dolgo preiskovala, da jima je počila. Prvemu je odtrgala levo roko in ga težko ranila po obrazu in trebuhu, drugi pa je izgubil levo oko, dobil pa je hudo poškodbo na kolenu. Oba sta sedaj v goriški bolnišnici.

V gledališču Verdi v Gorici smo v soboto, nedeljo in ponedeljek slišali tri klasične opere: Bohème, Traviata in Seviljske brivce.

Dornberg. Tiste dni pred vnebohodom je prišla k nam Slov. nar. straža. Mnogi so jih videli prvič. Njihovo lepo petje naših domačih slovenskih pesmi nas je vse prevzelo. Vsi smo začutili, da ti fantje in moške predstavljajo red in mir, ki smo ga v rdečem raju tako zelo pogrešali. Škoda samo, da je prišla Slov. nar. straža le mimogrede. Radi bi videli, da bi stalno ostala pri nas ter nas varovala pred »osvoboditelji«.

Gospodarstvo

Prehrana v Srbiji

Preskrbovalna politika nemške vojaške uprave, kakor piše v svoji zadnji številki o njej Südostecho, je bila usmerjena na to, da bi zagotovila preskrbo važnih obratov. Nalo pa je postopno zajela vse civilno prebivalstvo. Krušno žito je preskrbelo žitna centrala. Najprej so se pobrigali za rudarje, nato so prišli na vrsto železnice in danes uživa blagodat te dodelitve že na desetstisoče delavcev. Vsi potrošniki so razdeljeni v 6 skupin: normalni potrošniki, delavci, nočni delavci, težaki, delavci pri najtežjih delih ter delavci pod zemljo. Obratom so naročili ustanoviti posebne delavske kuhinje. Racionirani so sedaj naslednji predmeti: moka, stročnice, sladkor, meso in mast. Za krompir in zelenjavo skrbje razdeljevalne tvrdke. Dodelitve so različne z ozirom na obrate, v nekaterih n. pr. dobe delavci mleko, v drugih zopet čevlje. Potrebne količine živil morajo dobaviti v določenih količinah okrožja v podeželju, za zbiranje pa poskrbe pooblaščenke tvrdke s sodelovanjem okrožnih in poljskih poveljstev. Zato pa dobe podeželska okrožja tobak, sladkor, sol in petrolej. Obrati, ki so po zadnjih letalskih napadih takoj začeli delati, so dobili posebne dodatke mesa in masla. Izločeni pa so bili oni obrati, kjer se je dne 1. maja delalo manj kot 7 ur dnevno.

Mestno prebivalstvo dobiva sedaj živila na karte, za kar je bil avgusta 1943 v Beogradu ustanovljen poseben preskrbovalni urad. Dobave živil, ki so narisane na kartah, so zagotovljene. Po tem je bilo ustanovljenih še mnogo preskrbovalnih uradov v podeželskih mestih. Za pobiranje žrne borze skrbje z dovoljimi dovozi kot n. pr. zelenjave in sladkorja iz Banata.

VIII.

Ne bo težko razumeti, kako sta velika trusta, čigar najvidnejše predstavitelje, njihove metode in organizacijo sem opisal, vplivala na gospodarsko in politično življenje onstran Alp, in kako sta mogla črpati iz neusahljivega vira francoskih varčevalcev. Pred prihodom demokracije ni bila v Franciji še nobena politična stranka točno opredeljena.

V Franciji nista obstajali dve stranki, kakor n. pr. v Angliji, ki bi po svoji moči združili vse ali pa vsaj večino volilcev. Med desničarji in levičarji je bilo še veliko majhnih strank, ki so se ob vsakokratnih volitvah priključile desnici ali pa leviči, kakor je pač boljše kazalo. Te stranke so zastopali mali trgovci, mali kmetje in malomeščani, nestanovitno in nezaupno ljudstvo, ki se je zdaj navduševalo, zdaj pa zopet grazilo politično delovanje. Krilatica »svoboda« je delala ljudstvo nezaupno in je bilo prav zaradi te krilatice še večji suženj te navidezne svobode.

V politiki, v gospodarstvu, v javnih pa tudi v izključno zasebnih zadevah in poslovanju je zastopal francoski mali človek vedno nekakšno namisleno »svojo idejo«. To slabost so voditelji strank dobro poznali

(Dalje)

Denar, topovi in kri...

Da bi si Zaharov odpomogel in se oskodoval za izgubljeni dve milijardi v grško-turški vojni, je podjetni mož organiziral punt Druzov v Siriji, ter Abdel Krima v Maroku; obenem pa je poslal topove, puške in strojnice na Kitajsko. Da bi poskusil srečo, se je podal v Monte Carlo. Sicer ni nameraval tam poskusiti sreče v igralnici, temveč je šel tja, da bi kupil Kazino, ki je bila takrat v veliki denarni stiski. V dveh letih je Zaharov spravil Kazino zopet na višek; dal ji je novo veljavo in nov blek. Potem je Kazino prodal, pri čemer je zaslužil čistih 5 milijonov sterlingov.

Njegovo zadnje »veliko delo« je bila združitev dveh velikih podjetij: Vitheworth in Armstrong, dve angleški tovarni za orožje, ki ju Zaharov doslej nikakor ni mogel prekositi oziroma spraviti pod svojo oblast. Po vojni pa sta ti dve tovarni preživljali hude čase. Sir Zaharov je zastavil vsi svoj vpliv, da bi tema dvema podjetjema izposloval pri vladi in pri Angleški banki podporo in kredite, proti varstvu sicer, da bodo ti krediti pozneje vrnjeni. Zaharov je seveda izbral ugodno

priliko: kupil je veliko večino delnic, kar je pripomoglo, da sta se tovarni združili s podjetjem Vickers.

Dne 14. oktobra 1927 o priliki presovne velike orožarne Vickers-Armstrong je glavni ravnatelj teh podjetij izročil Zaharovu vprico delavcev in uradništva zlato kupo s sledečim napisom:

»Siru Baziliju Zaharovu
lastniku Velikega križa britanskega imperija
kopališkega tovarništva, poklanjajo
predsednik in ravnatelj
družbe Vickers

ob petdesetletnici zveze s našimi podjetji, kot dokaz priaznega spoštovanja in priznanja za velike zasluge za naša podjetja.«

S to slovesnostjo je bilo zaključeno delovanje tega izrednega, drznega in smelega trgovca s topovi.

Cisto drugačno pa je bilo njegovo zasebno življenje.

Sicer ni moja navada, da bi se dotikal zasebnega življenja kakšnega človeka, toda pri Zaharovu naj bo izjema, kajti njegovo zasebno življenje mu dela čast.

Nekega dne leta 1894 je potoval Zaharov po svojih nemirnih potih iz Avstrije v Francijo. Bilo je spomladi; vlak je drevil čez vzhodno pokrajino, sneg je kopal in drsel z gora v dolino. Travniki so zeleneli, marjetice in trobentice so silele na površje in tu in tam že cvetele. Lepa idila! Zaharov se je vozil v oddelku prvega razreda. Ob oknu je sedela lepa gospa; nemirno je obračala liste ilustrirane izjaje. Zaharov se ji je predstavil. Prijazno mu je gospa ponudila roko. Zaharov ji je poljubil. Pozneje je Bazilij izvedel, da je bila ta gospa hčerka guvernerja Španske banke, žena vojvode Marchena-Villafranca de los Caballeros, ki je bil sorodnik Bourbonov in Španski Grande. V tem zakonu sta se rodili dve hčerki. Kmalu potem pa je zadela vojvodo huda bolezen — paraliza. Zdravniki so obupali nad njim. Vendar se je vojvoda še dalje zdravlil v sanatoriju. Vojvodinja pa je potovala, da bi se raztresla. Srečanje Zaharova s to gospo ni bilo navadno znanje, ki ga človek sklene mimogrede na potovanju. Vojvodinja Villafranca je stopila, v trenutku ko sta se spoznala s sopotnikom, trdno na njegovo pot in je ostala tam do konca svojega življenja.

Srečanje Marije, plemenite Pilar Antonije, Angele, Patrocinije, Simone de Mugizro v Bernette, vojvodinje Marchena in Villafranca de los Caballeros, z Zaharovom je povzročilo voj-

vodinji velike neprijetnosti, morala se je otepati časnikarjev in zagovarjati na dvoru, ko so delali glede čudnega znanstva opazke. Toda od časa do časa sta našla Zaharov in vojvodinja tudi lepe trenutke za tih in miren razgovor med štirimi očmi.

V Zaharovovo suhoparno življenje je posijalo sonce. Trideset let sta si bila prijatelja. Trideset let je čakal Zaharov, da ji bo dal svoje ime. Njuna ljubezen je bila lepa. In zaradi te ljubezni bo Zaharov tudi veliko odpustil.

Mogoče, da je imel Zaharov tu in tam kakšno ljubezen, mogoče v Rusiji ali v Franciji, kjer se je večkrat dolgo časa mudil, toda njegova resnična in edina ljubezen je veljala le vojvodinji Marchena. Vojvodinja je bila strogo verna, zato se ni marala ločiti od svojega nesrečnega moža. »Le smrt me lahko oprosti zveze, in le tedaj bi se lahko poročila...« Dočakala sta to uro. Poroka je bila v Arronvilleju, v čigar okolici je bil grad Balincourt, kjer je Zaharov prebival, kadar je bil v Franciji. Slavnost je bila preprosta. Zenin Zaharov je bil star 78 let, nevesta pa 70. Zakonsko srečo pa je užival Zaharov komaj leto dni. Gospa Zaharov je umrla nenadno smrti v Monte Carlu, stara 71 let. To je bil 24. februarja 1926. Bazilij Zaharov je tedaj ne-
utolažljivo jokal.

Primorska in Istra okušata komunistično svobodo

Dolenjske vasi so plačevale kazen za komunistične zločine

Komunisti imajo za svojo strahovladno je ustaljene recepte in teh se držijo, kjer koli izvajajo svoja nasilstva. Znano je, kako so na Dolenjskem ustvarjali svoje »republike«. Dokler so se čutili varne so govorili, da so narodu prinesli svobodo, da se sedaj nikomur ne more nič zgoditi, da okupatorjeva noga nikdar več ne bo stopila na »osvobojeno« ozemlje; porok zato so komunisti in njihova oborožena sila. Toda komaj se je pojavila prva vojaška edinica, so zbežali iz svoje »republike«, po hišah pa pustili prtljajo, uši, orožje in municijo. In ko so badoljevci vdrlj v vasi, se je kvečjemu še kak komunist toliko zadržal, da je iz kmečke hiše streljal na badoljevce in jih nekaj ranil. Ko so badoljevci potem preiskali vasi, so našli po hišah orožje in municijo, in seveda kaznovali vsakega za vse, kar so zagrešili komunisti. Medtem, ko so bili komunisti, ki so bili vsega krivi, že za devetimi hribom, je plačevala slovenska vas na njihovem »osvobojenem« ozemlju strašno kazen za zločinsko komunistično igro: vas je zgorela do tal, moški pobiti ali odpeljani.

Tedaj šele se je narod zavedel kakšna je v resnici svoboda, ki jo komunistem prinaša: dokler te svobode niče ne ograja, jo komunisti izrabljajo za ropanje in besedičenje, ob prvi nevarnosti pa zbežijo in kazen plača slovenska vas.

Isti recept uporabljajo komunisti na Primorskem

Isti recept za uničevanje slovenskih vasi, kot so ga komunisti uporabljali na Dolenjskem, jim služi sedaj za uničevanje slovenskih vasi tudi na Primorskem in Istri. Tudi tu so v nekaterih slovenskih vasi prišli v vas kot »osvoboditelji«, podedli in popili vse dobroto, kar so jih mogli nagrabiti, in govorili, da je vas za vedno osvobodjena. Ob prvem stiku z nemško oboroženo silo pa so zbežali, pustili po hišah orožje in municijo in iz dveh ali treh kmečkih hiš padlo nekaj strelcev na nemške vojake. Kazen, ki jo je morala vas plačati za svojo kratkovidnost in za pomoč, ki jo je nudila komunistom je bila marsikje strašna. Vendar prav v tem trpljenju prihajajo ljudje do spoznanja, da gre komunistom le za lastno varnost in za uničevanje slovenskih vasi.

Uničene slovenske vasi

Nemške oblasti postopajo v slovenskih vasi z veliko obzirnostjo, pa seveda z odločnostjo, brez katere se v boju proti komunistu nič ne doseže. Ko pridejo v vas, vprašajo vsake predstavnike in tudi druge ljudi, če so v vasi komunisti. Kjer ljudje po pravici pove- do, postopajo nemške čete zelo lepo in storijo vse, da vas zavarujejo pred kakršnim koli komunističnim maščevanju. Če pa vašanji v svoji zaslepljenosti komuniste skrivajo v svojih hišah in potem ti komunisti nenadoma začnejo streljati iz hiš, je kazen pač temu primerna.

Najhuše je bila gotovo prizadeta vas Lipa pri Jelšanah. V tej vasi so se ugnezdili komunisti že pred nekaj meseci in iz te vasi so tu pa tam nadlegovali nemške kolone. Zato je nemška vojska 1. maja z večjo silo obkločila vas. Komunisti so zaradi lepšega nekaj časa streljali iz hiš, nato pa pobegnili in po hišah pustili orožje in municijo. Ker je bila ta vas dolge mesece gnezdo, iz katerega so komunisti nadlegovali oborožene čete, je bila kazen seveda stroga. Precej gospodarjev je s svojim življenjem plačalo komunistično »svobodo«. Vas je požgana, zgorelo je 85 domov. Ljudje sedaj sami uvidijo, da so vsega gorja in revščine, ki jih je prizadela, krivi komunisti, ki so porabljali to vas za svoje gnezdo mesece in mesece, ob prvi priliki pa so zbežali in pustili po kmečkih hišah orožje in municijo. Ozdravljenje, ki ga je to razočaranje prineslo, je temeljito in trdno.

Podobno kot v Lipi pri Jelšanah so komunisti tudi v drugih vasi samo nadlegovali vojaške patrle, ob prvi resni nevarnosti pa iz vasi zbežali, in pustili po hišah orožje in municijo. Tako je tudi druge slovenske vasi doletela ista usoda,

kot Lipo pri Jelšanah. Konec aprila je zgorela vas Starad, dne 3. maja 1944 vas Sušak pri Jelšanah, 5. maja 1944 Velike in Male Mune; v prvi je bilo 80 gospodarjev, v drugi 150. Istega dne je zgorela vas Zejane, ki ima 80 posestnikov; istega dne tudi vas Fabce pri Podgrajah. Dne 6. maja 1944 je zgorela vas Podgraje, ki ima 85 gospodarjev. Dne 6. maja 1944 je zgorelo Kuteževo s 50 hišami.

Dne 13. maja so Nemci policali na svojo posadko v Podgrad vse zastopnike vasi in jim naročili, da jim vsako gibanje komunistov takoj javijo na komandi. Ze dne 16. maja je prišla v vas Pregraje skupina komunistov med njimi badoljevski izdajalci. Naselili so se v vasi Pregraje, Huje in Gabrk. Manjše edinice so šle v druge vasi. Komunisti so bili raztrgani, ušvi in do ljudi zelo nasilni. Govorili so, da bodo napadli Nemce v Podgradu. Toda o kakšnem napadu sploh ni bilo govora, le od časa do časa so šli zaradi lepšega nadlegovat kakšno kolono pa so se vedno vrnili s krvavimi buticami.

Ob neki taki priliki so nemške čete zajele tudi tri komuniste, med njimi komandanta, ki je bil Italijan, kar je značilno za marsikatero »osvobodilno« tolpe na Primorskem. Ta je pri zaslišanju takoj vse izdal, povedal kje imajo skladišča in kdo jih podpira.

V Tominjah ljudje niso hoteli priznati, da so v vasi skriti komunisti. Ko so nemške čete prišle v vas, so začeli komunisti streljati iz kmečkih hiš, nato pa so zbežali. Vas je bila za svojo navičnost in za sodelovanje s komunisti kaznovana. Zgorelo je 45 hiš in 36 Slovencev je svojim življenjem plačalo kazen za sodelovanje s komunisti.

Prav tako so ljudje zatajili komuniste v Zajelšu in prav tako so tudi v Zajelšu komunisti po nekaj streljih iz kmečkih hiš zbežali. Kazen je bila ista. V znanem milnu pri Lumpur so mيلي vedno samo za komuniste. Tudi ta miln in mlinarja je zadel za zaslužen kazen.

Zanimiv je slučaj v vasi Podboče. Tja so prišli nekega dne trije komunisti. Ko je prišla v vas nemška oglednica, so Nemci zopet vprašali vsake predstavnike, če so v vasi komunisti. In zopet je vas v svoji zaslepljenosti komuniste zatajila. Tedaj pa je eden od komunistov sam poskrbel, da so Nemci zvedeli za nje. Vas so preiskali in nato kaznovali 23 komunističnih terencev s smrtjo. Dne 18. maja je prav tako zaradi pomoči komunistom zgorela vas Pregraje, potem vasi Huje in Markovšica pri Materiji. Vse te vasi so bile znane po svojem sodelovanju s komunisti.

Premoženje uničujejo vsem: tistim, ki jih podpirajo in tistim, ki jih odklanjajo

Komunistična revolucija uspeva samo tam, kjer je revščina, negotovost in obup. Komunisti zato načrtno in namerno poskrbijo zato, da bi slovenski narod, ki mu hočejo za vsako ceno vsiliti komunistično revolucijo, postal narod beračev, brezdomcev in obupancev. Kot so na Dolenjskem včasih poskrbeli, da je zaradi njih zgorela vas, prav tako tudi na Primorskem skrbijo, da se večja številka brezdomcev in beračev. Z Dolenjske so nam znani primeri, ko so ljudje za božjo voljo prosili komuniste, naj se umaknejo z vasi, da jim ne bo požgana. Pa so jim komunisti odgovorili: Saj vi itak niste z nami, ne bo nobene škode. Drugje so zopet zahtevali toliko in toliko glav živine in, ko so se ljudje izgovarjali, da ne morejo toliko žrtvovati, je bila komunistična grožnja kratka in učinkovita: »Če ne daste, ostanemo v vasi in vam bo požgana.« Istih metod se komunisti sedaj poslužujejo na Primorskem. Razlika je samo v tem, da nekatere oddaljene primorske vasi komunisti še ne poznajo in jih je zato tem lažje preslepiti. Tako komunisti uničujejo vasi, ki jih po svoji zaslepljenosti podpirajo. Zavedne slovenske vasi, ki komuniste odklanjajo, pa komunisti sami požigajo.

Tako so 14. maja poslali v vas Slavina pozive, da se morajo vsi moški javiti v gozdove b komunistom. Vas pa je zavedno slovenska, zato se ni nihče pozivu odzval. Komunisti so prišli v vas, moške s silo odpeljali in lepo vas Slavino požgali. Popolnoma je zgorelo vse

imetje naslednjim gospodarjem: Doles Ivan, št. 40, Ambrož Ivan, št. 44, Kernel Matevž, št. 39, Abram Franc, št. 46, Kalister Andrej, št. 45, Sabec Matija, št. 42, Boštjančič Franc, št. 41, Juh Viktor, št. 58, Devet Juvan, št. 38, Brus Marjeta, št. 43.

Tem gospodarjem je zgorelo popolnoma vse. Delno pa je pogorelo dvema gospodarjema: Spinelliju Donatu, št. 43, Bergoču Ivanu, št. 43.

Ista pot komunizma — ista pot odpora proti komunizmu

Najvažnejši cilj komunistov je spraviti Primorsko v revščino, bedo in obup. Zato bodo uničevali premoženje vsakega Primorcu brez ozira na to, ali z njimi sodelujejo, ali jih odklanjajo; samo način in preteza se spremeni. Tistim, ki komunistom odklanjajo, bodo požgali vasi sami z izgovorom, da je to zaslužen kazen; tistim pa, ki z njimi sodelujejo, jih preživljajo, oblačijo in skrivajo, pa bodo poskrbeli za obubožanje na ta način, da bodo iz njihove vasi kot iz nekega gnezda dražili vojaško silo, nato pa ob prvi priliki zbežali in prepestili vsa njena ušoda. Tako so delali na Dolenjskem, Notranjem in Gorenjem tako delajo tudi na Primorskem. Komunistem je povsod isti in komunistične metode so povsod iste.

Toda isto pot kot jo gre komunistem, gre tudi odpor proti komunizmu. Dolenjci so brž spregledali komunistično igro; spoznali so, da gre komunistom predvsem za uničevanje slovenskih družin brez ozira na to, ali s komunistom sodelujejo, ali komunistom odklanjajo. Iz tega spoznanja se je porodila najprej ostra protikomunistična zvest in plod te zvesti je slovensko domobranstvo. Tudi Primorska spoznava zločinsko komunistično igro, saj komunisti poskrbijo, da je uničeno premoženje in življenje vsem Slovincem brez ozira na to, ali s komunistom sodelujejo ali komunistem odklanjajo. Iz tega spoznanja se dviga na Primorskem odločna protikomunistična zvest, in posledica te zvesti je lepa in hitra rast Slovenskih narodnih straž.

Iz življenja domobrancev v Novem mestu

Nevarno je domobrnce dražiti

V torek, 24. maja, je bil v St. Rupertu pogreb domobrnce Tratarja Allouza z Rakovnika, ki je padel v bojih pri Trebnjem. Med pogrebom so komunisti v Vesele gore streljali na pogrebe. Nekaj domobrancev je zato šlo v St. Rupert po gozdovih proti Veselem gori in tam našlo sedem komunistov in eno komunistko v prav veselem razpoloženju: pravkar so se menili, kako so »blebeč podražili«. Domobranci so prišli neopaženi čisto do njih. Po nekaj medsebojnih streljih je vseh osem komunistov padlo.

Iz Trebnjega se še vedno vračajo

Se vedno se vračajo domobranci iz okolice Trebnjega vsak s svojo »podsejador«. V bolnišnici v Krškem se je javil domobrnce Prijatelj Ludvik, ki se je ranjen prešel iz Trebnjega preko Velike Loke, Čateža v St. Rupert, kjer so ga dobili domobranci iz Tržišča.

Z ljubljanskimi domobranci pa je prišel v Novo mesto domobrnce Blatnik Janez. V Trebnjem se je zadržal v skladišču, kjer si je nabral municije. Ko je prišel iz skladišča niti zapazil ni, da so v okolici že komunisti. Pridružil se jim je in z njimi vred napadal. Ko pa je kmalu potem spoznal, med kakšno tolpo je začel, se je brž umaknil v Trebnje in se skril v eni izmed hiš. Prihodnji dan je z bombami v žepih brez ovir prišel v gozd in se napolnil proti Novemu mestu. Srečno je prišel v vas, kjer je ostal ves dan. Skrit v sobi je mirno opazoval komuniste, ki so skozi vas vozili ranjence in se v kolonah pomikali v smeri proti Mirni peči in nato zopet nazaj. Videl je, da je bilo v vsaki skupini komunistov več popolnoma bosih. Obklea sliči povsem ciganskim čunjam. Kar je v zadnjem času mobiliziranih, so

V spalnici visi nad posteljama slika Madone. Ali je tam le zato, da dopolnjuje običajno opremo, ali pa ji je določila to mesto srčna želja, da bi bila božja Mati zaščitnica družine.

Navadno se zgodi tako: Zaročenca se oglašita v trgovini s pohištvom. »Ali želite popolno spalnično opremo?« vprašuje prijazno trgovce. »Da, popolno,« dahne iz svoje zamišljenosti nevesta. Ko so že izbrali, se vpraša postrežljiv prodajalec: »In kakšno Madono naj dam?« »Ali je tudi tega treba?« zamrmra ženina. A v isti sapi ga pomirjuje zgovorni trgovce: »Vsi jo kupujejo. To je običaj. Madono vedno štejejo h kompletni spalnici. Saj vendar ne morete imeti stene nad posteljama prazne. Morda želite rajši križ?« Imam lepa razpela. Zadnji vzorci so pretresljivi, »ekspresionistični« jim pravijo. In že razkazuje razpela. Tedaj pa se oklene nevesta svojega ženina in vzdihne: »Kaj ne, dragi, tisto Madono s sladkim nasmehljajem bova vzela. Saj ni nič odurno svetniškega na njej.« Ženin prikimava.

Morda je bilo tako: Novoporočenca sprejemata častitke. »Glej,« pravi mlada gospa svojemu možu, »tudi pobožno teta Angela je prišla. Kaj neki nosi njena dekla v velikem zavitku?« »Bog vama daj mnogo, mnogo sreče in trdno zdravje in veliko let!« govori teta in poljubuje. »Tu pa nekaj za spomin. Podoba Madone je. Naj vaju opominja, da je Marija v stiskah najboljša pomočnica. Kar v spalnici nad posteljo je obesila! Nekdo prihaja. Ze grem, iz grem. Kmalu pridem vaju obiskat. Pa z Bogom!« Spet ju teta poljubi, potem pa odbrzi z drobnimi koraki. »Uh, ta teta! Kako sem je sita. Vsak dan vse cerkve oblaži. Toda podoba bova morala obesiti. Ze pri prvem obisku naju bo »kontrolirala«. Gorje mi, če Madone ne bo v spalnici!« Tako se razburja mlada dama in prigrigavja možu, ki kaže brezbržen obraz.

Včasih se zgodi, da obiščeta novoporočenca na ženitovanjskem potovanju umetniško razstavo. »Tale, pokra-

jina« bi bila kakor nalašč za najin salon,« pravi mož s strokovnjaško gesto. »In za spalnico, ki ima tudi prazne stene?« vprašuje žena. »Menim, da bi bila zelo primerna onale »Madona.« »Saj to je vendar po vsem videzu podoba ženske iz predmestja. Te plahe in vodene oči! Nič svetniškega nima na sebi.« »Toda, ljuba moja ženka, ta podoba je najvišje ocenjeno, visoko umetniško delo znamenitega modernega realista. Prav to bova vzela. Najino stanovanje naj bo tempelj umetnosti!« »Če ti tako želiš,« vdano pristane žena.

Novoporočen mlad uradnik razvija svoji ženi načrte. »Najprej boš izvezla posteljna pregrinjala in okenske zavese z izbranimi narodnimi ornamenty, potem dolo stene umetniške slike domačih slikarjev, polagoma, kakor bo dopuščala plača.« »Marijine slike bi si srčno želela.« »To predvsem, a počakati bo treba, da staknem kaj pristno narodnega.« In res iznenadi nekega dne ženo s »slovensko Madono«. Ko jo obesita nad posteljo, da mož ves vznidnen duška svoji dosledni nacionalni zavesti ter hvali domačnost, ki diha iz slike, in se raduje njenih živih barv. »Moj Bog, ali je to Marija?« podvomi žena. »Meni se zdi, da vidim pred seboj kmečko ženo z zavajenim otrokom. Ta me ne bo spodbujala k pobožnim mislim.« To prihaja od tod, ker imajo po vzorcu starih renesančnih Madon skvarjen okus. Moramo se nacionalno preorientirati.« »Morda imaš prav, toda prepričati me ne moreš.«

V marsikaterem stanovanju je Marijina podoba le običajni stenski okras, zadnji verski znak v okolju, ki v njem misel na Boga že umira. O ko bi le bil ta znak svetel žarek, ki kaže pot k Bogu! Toda prej bo treba doseči, da bo pri izbiri tega zadnjega verskega znaka »odločal« predvsem verski okus. In po tem okusu bi morala marsikatero »Madono« v naših spalnicah zamenjati resnična Madona, pred katero bi se dalo tudi moliti in se ji izročati v varstvo.

»Zle so zbrane pesmi

† Franceta Balantiča:

V ognju groze plapolam

Zepna oblika, 208 strani

B. 45, vez. 60 lr

LJUDSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

Pred škofijo 3 — Miklošičeva cesta 5

žanici je tudi precej žensk, ki so še najbolj podobne cigankam.

Ni več poguma. V ponedeljek, 22. maja, ko so nemške in domobrnce čete okrepile postojanke v Trebnjem in Mirni peči, so komunisti le iz varne razdalje poslali nekaj strelcev iz strojnice. V bližino pa se niso več upali, ker so pri zadnjih bojih imeli preveč izgub. Saj je nek komunističen komandant govoril, da Trebnjega in Mirne peči ne bodo več napadali, »ker je že zadnjič preveč naših tovarišev padlo«.

Niti pri jedi nimajo miru. 13. maja so domobranci jurinška bataljona iznenadili komuniste na Brezovi rebri ravno pri koslu. Preplašeni komunisti so pustili vse in zbežali.

V soboto je bilo zajetih več komunistov, ki so bili pripeljani v Novo mesto. Dobili so jih domobranci na Hmeljniku. Novomeščani so s strahom in radovednostjo obenem ogledovalni privedene, če ni morda med njimi tudi kak njihov sinček ali drug bližji sorodnik. Ne gre pa marsikomu v glavo, da je povratek komunistov v novomeško gnezdo tako klavrn.

Izdali so se. Ko je nedavno šla domobrnska patrle iz St. Jerneja v okolico, je v neki hiši povprašala po fantu, za katerega so domobranci vedeli, da je pri komunistih že dalj časa. Mati je trdila, da ne ve, kje se nahaja. Pa se oglašil eden od domobrancev: »Jaz pa vem, da je v II. bataljonu Gubčeve brigade in se mitraljez nosi.« — »O ne, se oglašil hčerka, sedaj pa vidimo, da lažete. Nima nič mitraljeza, ker je komandir čete!«

KULTURNI OBZORNIK

Nova nabožna knjiga

Meseca majnika smo praznovali majsko pobožnost Smarnic, ki jo naš narod tako rad opravlja v čast in slavo ter priprošnjo Materi Mariji. Mesec junij pa je posvečen čestitju Sreca Jezusovega. Tega časti posebno jezuitski red, zato izdaja tudi nabožno glasilo Glasnik Presevetega Sreca Jezusovega, ki izhaja pri nas že 43. leto. Zdaj je p. Jakob Zibert D. J., ki je zadnja leta izdal že mnogo odličnih asketičnih del, izdal novo nabožno knjigo, namenjeno za mesec junij, pod naslovom »Apostolstvo molitve — Zveza Sreca Jezusovega«. V osnovi teh premišljevanj o Sreču Jezusovemu je okrožnica papeža Pija XI. o zadoščevanju presvetemu Sreču Jezusovemu, ki je znana pod začetnimi besedami »Misericordiamus Redemptorem«. To je pisatelj v celoti z vsemi 36 členi v prevodu prof. dr. Aleša Ušeničnika ter z navedbo vsebine še posebej, priobliel na koncu knjige kot dodatek. Tako čitatelj dobi v celoti pogled v papežev nauk o pravni pobožnosti presvetemu Sreču Jezusovemu. Tej hoče po svoje služiti tudi ta nova knjiga slovenskega nabožnega pisatelja. P. Zibert s to knjigo ne uvaja k nam nobene nove pobožnosti, temveč hoče vernike samo navdušiti ter razložiti pomen takih verskih organizacij, kakor je »Apostolstvo molitve« in »Zveza Sreca Jezusovega«. Letos je namreč preteklo že 100 let, odkar obstaja »Apostolstvo molitve«, ki posebno časti Pre-

sveti Sreč, Jezusovo in Marijino. »Zveza Sreca Jezusovega« pa je razširjena po vsem svetu vsaj v 1293 škofijah, ter šteje 35 milijonov udov. Tako knjiga razpade v dva dela: v prvem govori o duhu Apostolstva molitve, o nujni potrebi ter o božjem povelju molitve, prav posebno pa poudarja pravni namen molitve, ki naj zadoščuje in zopet zadoščuje po želji vrhovnega poglavarja Cerkve. Drugi del pa podaja Pravila Apostolstva molitve s pojasnili. Tu je razložen namen društva, zgodovinski razvoj apostolstva molitve in fantov, križarjev in križaric, možnost zadoščevanja, ki je v pravilih itd. Zaključuje pa se ta del z navodili, kako vpeljati Apostolstvo molitve po zavodih in med laiki.

Tako je ta nabožna knjiga praktičnega značaja ter ima namen, pobuditi navdušenje za Apostolstvo molitve in Zvezo Sreca Jezusovega, kakor tako zadoščevalno versko skupnost želi imeti papež Pij XI., ko priporoča pravne molitve v zadoščevanje presvetemu Sreču Jezusovemu.

Važna knjiga za domobrnce

Slovenski domobranci in Slovenski narodni varnostni zbor na Jad. skem Primorju so izdali v posebni knjižnici nekaj »reglement« pod naslovom »Vzbu- nje pehote in borbeni pouk«. V stvari je to prevod in izvečel nemškega pravila HDv 130/2a ter je izšel v Ljubljani-Trstu v majhni priročni obliki na 120 straneh.

V tej knjižici je zbrano vse, kar mora slovenski domobrnce vedeti o vojaški službi, da bo res vsestransko pripravljen na borbo kot modern vojak na višku sodobnega vojaškega pouka. Tu je najprej opisan pouk posameznika: premikanje, opravi, s puško, premikanje s strojnico, posebno pa borbeni pouk posameznika: pouk strelca, borba na nož, opazovanje, pouk vojska v bojni patrli, vedenje v temi, pouk eld itd. Že v tem delu se vojak seznani z novimi slovenskimi povelji, ki so v rabi tako pri domobrncih kakor slovenski narodni varnostni straži na Jadranskem Primorju. Drugi del poučuje ravnanje vojska z desetino. To je gibanje v strnjeni vrsti, razne oblike pohoda, teka in obrata, skupna premikanja, zasedba in obramba postojanke; pouk, kako naj se vede desetina na straži in kako v izvidniški službi. Nato sledi pouk v kretanju z vodom, in nazadnje pouk s četo. Ta zadnji ima pet razdelkov, namreč: splošne odredbe, strnjena razvrstitev, pohod, razvite ter borbeni pouk. Temu pouku, od posameznika do kretanja cele čete, sta dodana še posebna dodatka: I. govor o disciplini med pohodom (splošne odredbe, priprava za pohod, med pohodom, zastanki, in počitek) ter II. o komandah, poveljih in znakih, ki jih dajemo z roko, s signalo palčico ali z zastavico, ponoči pa z žepno svetilko, ali lučjo sploh. Ti znaki, s katerimi dajejo starešine povelja, so ponazorjena tudi v sliki.

Brošura bo prišla prav našim domobrncem in narodnim stražam, zlasti pa vsem, ki hočejo napredovati ter se temeljito poučiti o vseh najvažnejših voja-

skih zadevah. Zato jo vsem tem iskreno priporočamo.

Knjižici je dodanih tudi nekaj strani notesnega papirja, da si vsak vojak sam lahko pripiše še kakšno povelje svojega starešine.

Slovenska ura v tržaškem radiu

V nedeljo, dne 21. maja je bila pri slovenski kulturni uri v tržaškem radiu na sporedu slovenska kmečka glasba. (Od Celja do Ljubljane, Ljubka moja, Oj ta soldaš! boben, Imam dekle v Tirolah, En glazek vinca in druge).

Na binkoštno nedeljo pa je našla tudi umetna glasba pot k Primorskim Slovincem. Najprej je zapel član narodnega gledališča v Ljubljani g. F. Langus Pavčičevo »Zdravljico« in Volaričovo »Ne žaluj«, pri klavirju ga je spremljal prof. J. Osana. Nato je recital g. Fr. Marolt narodno pesem »Od kneza Marka« kot uvod k Tomčevim »Variacijam od kneza Marka«, katerim je bila ta kulturna ura posvečena. Igral je veliki simfonični orkester ljubljanske radijske postaje pod vodstvom dirigenta D. M. Sijanica. Ker do sedaj pri slovenski uri še ni bila na sporedu izrazito umetniška glasba, so Tomčeve »Variacije« prinesle nov, vzvišen svet našim ljudem v Primorju. Na koncu so slovenske poslušalce lepo pozdravile sestre Finkove z narodno pesmijo »Jezusu puščiček« in operni pevec g. F. Langus s Prevlečevco »Ti si urce zamudila« ter Pavčičevo »Poidem v rute«. Prof. J. Osana je pesmi spremljal na klavirju.

Slovenska kulturna ura, ki je vsako nedeljo ob 15.20, od ure do ure kaže nov

napredek in vzbuja vedno večje zanimanje pri Primorskih Slovincih.

Razpis glasbenega natečaja

Glasbena Matica v Ljubljani razpisuje natečaj za najboljše priredbe slovenskih narodnih pesmi, in sicer za klavir ali violino in klavir. Klavirski stavek naj ne bo le harmonizacija, temveč samostojno umetniško delo v duhu napeva.

Razpisanih je 10 nagrad po 200 lir in priredbe bodo uporabljene za zbirko slovenskih narodnih pesmi, ki jo namerava izdati Glasbena Matica.

Predložiti se morajo do 1. septembra 1944 samo nova dela, ki do sedaj še niso bila objavljena, ne nagrajena in tudi ne izjavljena.

Natečaj se lahko udeležijo samo slovenski skladatelji. Vsak udeleženec mora označiti svoje delo z geslom in v posebni kuverti, označeni z istim geslom, navesti svoj naslov. Na kuverti naj bo tudi naslov kamor naj se vrne nenaagrajeno ali neodkupljeno delo, vendar ta naslov ne sme biti istoveten z onim v kuverti. Dela morajo biti poslana kot priporočila pošiljka na naslov Glasbene Matice, Ljubljana, Vegova ulica 7 ali izročena v njeni pisarni.

Glasbena Matica ima pravico, da nenaagrajena skladba lahko odkupi, pri nagrajenih in odkupljenih si pridržuje pravico prve izvedbe in izdaje v sporazumno določeni nakladi v teku treh let po objavi uspeha natečaja.

Razodišče je artistični odsek Glasbene Matice. Zoper odločitev razodišča ni priziva.

Glasbena Matica.

si je pri mizarskem stroju poškodoval prste leve roke.

Kundmachungen der Ernährungsanstalt

Verteilung von bezugsbeschränkten Lebensmitteln im Monat Juni. Rationierung der Pressehefte

In Monat Juni verteilten Händler in der Stadt Laibach an ihre ständigen Abnehmer bezugsbeschränkte Lebensmittel nach folgenden Verfügungen:

1. Auf die vom SVA in Laibach ausgegebene Grundlebensmittelkarte: täglich je 25 g Brot auf die Brotabschnitte. Verbraucher, die anstatt Brot Mehl beziehen, bekommen:

auf 10 Tagesabschnitte je 186 g Einheitsmehl (zusammen 1.860 g),
auf 15 Tagesabschnitte je 186 g Roggenmehl (zusammen 2.790 g) und
auf 5 Tagesabschnitte je 337,5 g Maismehl (zusammen 1.687 g).

Beim Ankauf vom Mehl auf teilweise schon benutzte Lebensmittelkarten gilt das Verhältnis: auf 2 Abschnitte / Einheitsmehl, auf 3 Roggen- und auf 1 Abschnitt Maismehl.

Weiter bekommen Verbraucher monatlich: 1500 g Reis, 1500 g Teigwaren; auf einen Tagesabschnitt entfallen 100 g Reis bzw. Teigwaren; 500 g Zucker; auf einen Abschnitt entfallen 50 g; 300 g Salz; auf jeden Abschnitt entfallen 75 g; 100 g Wascheife; auf jeden Abschnitt entfallen 50 g.

Die Verteilung von Fetten wird nachträglich bekannt gegeben werden. Händler, die Fette noch am Lager haben, dürfen diese unter keiner Bedingung an Verbraucher früher abgeben, bevor dies nicht in der Tagespresse veröffentlicht sein wird.

Fleisch. Für den Fleischbezug sind zusammen 16 Abschnitte und zwar vom 31. Juni bis einschließlich 30. Juni bestimmt. Die Verteilung vom Fleisch und alle damit zusammenhängende wird jedesmal in der Tagespresse veröffentlicht werden.

2. Auf die Kartoffelkarte entfallen: 1 kg Erbsen insgesamt auf die Abschnitte No 33, 34, 35 und 36; auf jeden einzelnen Abschnitt entfallen je 200 Gramm Erbsen.

3. Auf die Lebensmittelzulagekarte für Handarbeiter (RD) und auf die Lebensmittelzulagekarte für Brot (für Anstaltspersonen, werdende Mütter) entfallen: täglich je 150 g Brot; Verbraucher, die anstatt Brot Mehl beziehen, bekommen: auf 10 Tagesabschnitte je 124 g Einheitsmehl (zusammen 1240 g),
auf 15 Tagesabschnitte je 124 g Roggenmehl (zusammen 1860 g) und
auf 5 Tagesabschnitte je 225 g Maismehl (zusammen 1125 g).

4. Auf die Lebensmittelzulagekarte für Schwerarbeiter (TD): täglich je 250 g Brot; beim Ankauf vom Mehl verteilten Händler: auf 10 Tagesabschnitte je 206,5 g Einheitsmehl (zusammen 2065 g),
auf 15 Tagesabschnitte je 206,5 g Roggenmehl (zusammen 3097 g) und
auf 5 Tagesabschnitte je 375 g Maismehl (zusammen 1875 g).

Desweiteren monatlich: 300 g Reis, auf die Abschnitte für Reis und Teigwaren No 1, 2 und 3, und 300 g Teigwaren, auf die Abschnitte No 4, 5 und 6. Auf jeden einzelnen Abschnitt entfallen 100 g.

5. Auf die Lebensmittelzulagekarte für Schwerarbeiter (NTD) täglich je 150 g Brot oder beim ausschließlichen Mehleinkauf: auf 10 Tagesabschnitte je 289,5 g Einheitsmehl (zusammen 2895 g),
auf 15 Tagesabschnitte je 289,5 g Roggenmehl (zusammen 4340 g) und
auf 5 Tagesabschnitte je 525 g Maismehl (zusammen 2625 g).

Desweiteren monatlich: 300 g Reis, auf die Abschnitte für Reis und Teigwaren No 1, 2 und 3, und 300 g Teigwaren, auf die Abschnitte No 4, 5 und 6. Auf jeden einzelnen Abschnitt entfallen 100 g.

6. Auf die Lebensmittelzulagekarte »Do. Mac für Kinder bis zum 3. Lebensjahr (gültig vom 1. V. 1944) weiter: 500 g Zucker auf den Abschnitt »44«.

7. Etwaige Lebensmittelabgabe auf die Lebensmittelzulagekarte »Do. Mac für Kinder zwischen dem 3. und 9. Lebensjahr wird rechtzeitig in der Tagespresse veröffentlicht werden.

8. Auf die Zulagekarte »Do. Mac für Jugendliche vom 9. bis zum 18. Lebensjahr (gültig vom 1. V. 1944): 415 g Einheitsmehl, 620 g Roggen, und 375 g Maismehl, alles auf den Abschnitt »49«.

9. Auf die Krankenbrotzulagekarte: täglich 100 g Brot oder Mehl im Verhältnis: auf 10 Tagesabschnitte je 82,5 g Einheitsmehl (zusammen 825 g),
auf 15 Tagesabschnitte je 82,5 g Roggenmehl (zusammen 1237,5 g) und
auf 5 Tagesabschnitte je 150 g Maismehl (zusammen 750 g).

10. Auf die Krankenfleischzulagekarte: täglich 100 g Fleisch bei dazu bestimmten Metzger.

1. Auf die Familienkarte »A«: 5 Schachteln Zündhölzer auf den Abschnitt »A-6«.

11. Auf Familienkarte »B«: 10 Schachteln Zündhölzer auf den Abschnitt »B-6«.

12. Auf Familienkarte »C«: 15 Schachteln Zündhölzer auf den Abschnitt »C-6«.

Neben den schon bekanntgegebenen Lebensmitteln werden jene Verbraucher, die Mehl auf Brotabschnitte beziehen, bei ihren Händlern auf Mehlabschnitte auch Pressehefte und zwar:

Auf einen Tagesabschnitt für Brot der Grundlebensmittelkarte je 1,6 g, für den ganzen Monat 50 g; der Lebensmittelzulagekarte (RD) je 1,1 g, für den ganzen Monat 33 g; Lebensmittelzulagekarte (TD) je 1,8 g, für den ganzen Monat 55 g und Lebensmittelzulagekarte (NTD) je 2,6 g, für den ganzen Monat 77 g; Lebensmittelzulagekarte (für Anstaltspersonen und werdende Mütter) je 1,1 g, für den ganzen Monat 33 g.

Obvestila Prehranjevalnega zavoda v Ljubljani

Delitev racioniranih živil za mesec junij, racioniranje kvasa.

V mesecu juniju bodo delili trgovci v mestu Ljubljani svojim stalnim odjemalcem racionirana živila po naslednjih določilih:

1. Na osnovno nakaznico, ki jo je izdal mesni preiskovalni urad v Ljubljani: dnevno po 225 g kruha na odrezke za kruh; potrošniki, ki nabavljajo namesto kruha moko, bodo prejeli:

na 10 dnevnih odrezkov po 186 g enotne moke (skupno 1860 g),
na 15 dnevnih odrezkov po 186 g ržene moke (skupno 2790 g),
na 5 dnevnih odrezkov po 337,5 g koruzne moke (skupno 1687 g).

Pri nakupu moka na že delno izrabljeno nakaznico velja razmerje: na 2 odrezke enotna, na 3 ržena in na 1 odrezek koruzna moka.

Nadalje bodo prejeli potrošniki mesečno: 1500 g ržena in 1500 g testenine; na 1 dnevni odrezek odpade po 100 g ržena oz. testenine, 500 g sladkorja; na vsak posamezni odrezek odpade po 50 g.

300 g soli; na vsak posamezni odrezek odpade po 75 g.

100 g pralnega mila; na vsak odrezek odpade po 50 g.

125 g kavnega nadomestila »Proja« na odrezek »Jun — 47«.

Določila glede delitve maslobo bodo objavljena naknadno. Trgovci, ki morda še imajo zalogo maslobo, isti bodi nobenim pogojem ne smejo oddajati potrošnikom prej, kot bo to objavljeno v časopisih.

Meso. Za nabavo mesa je določenih skupno 16 odrezkov, in sicer od 31. Junija do vključno 16. Junija. Delitev mesa in vse s tem v zvezi bo objavljeno vsakrat v časopisih.

2. Na živilsko nakaznico za nabavo krompirja: 1 kg graham skupno na odrezek št. 32, 33, 34, 35 in 36; na vsak posamezni odrezek odpade po 200 g graham.

3. Na dodatno živilsko nakaznico za ročne delavce (RD) ter na posebno dodatno živilsko nakaznico za kruh (za zavodarske in nočne žene):

dnevno po 150 g kruha; potrošniki, ki nabavljajo moko namesto kruha bodo prejeli:

na 10 dnevnih odrezkov po 124 g enotne moke (skupno 1240 g),
na 15 dnevnih odrezkov po 124 g ržene moke (skupno 1860 g),
na 5 dnevnih odrezkov po 225 g koruzne moke (skupno 1125 g).

4. Na dodatno živilsko nakaznico za delavce pri težkih delih (TD): dnevno po 250 g kruha; pri nakupu moka bodo delili trgovci:

na 10 dnevnih odrezkov po 206,5 g enotne moke (skupno 2065 g),
na 15 dnevnih odrezkov po 206,5 g ržene moke (skupno 3097 g),
na 5 dnevnih odrezkov po 375 g koruzne moke (skupno 1875 g).

Nadalje mesečno: 300 g ržena na odrezke za riž in testenine št. 1, 2 in 3 ter

300 g testenine na odrezke št. 4, 5 in 6; na vsak posamezni odrezek odpade po 100 g.

5. Na dodatno živilsko nakaznico za delavce pri najtežjih delih (NTD): dnevno po 350 g kruha ali pri nakupu same moke:

na 10 dnevnih odrezkov po 289,5 g enotne moke (skupno 2895 g),
na 15 dnevnih odrezkov po 289,5 g ržene moke (skupno 4340 g),
na 5 dnevnih odrezkov po 525 g koruzne moke (skupno 2625 g).

Nadalje mesečno:

auf den Abschnitt »C 49« der Lebensmittelzulagekarte »Do. Mac für den ganzen Monat 10 g und auf einen Tagesabschnitt für Brot der Krankenlebensmittelzulagekarte 0,7 g, für den ganzen Monat 22 g Pressehefte. Die Zuteilung von Presseheften an Erzeuger von Brotgetreide, die keine Abschnitte für Mehl bekommen, wird durch besondere Anweisungen erfolgen.

Für Verbraucher, die Lebensmittelkarten in den Gemeinden Jezica, Polje, Dobrunje und Rudnik besitzen, gelten sämtliche obigen Bestimmungen, ausser unter Punkt 2 (Kartoffelkarte), 8 (Brotkarte für Kranke) und 9 (Fleischkarten). Sämtliche Lebensmittel müssen Verbraucher bei zuständigen Händlern in ihrer Gemeinde anschaffen.

Es wird aufmerksam gemacht, dass die Grundlebensmittelkarte für obige Gemeinden der Laibacher gleich, nur das über sämtliche Abschnitte wagrechte Linien in leuchtgrüner Farbe überdruckt sind. Mit diesen Lebensmittelkarten ist der Ankauf bei Laibacher Händlern untersagt, obwohl die Bezeichnungen der Abschnitte dieselben sind.

Oddajnik skupina »Jadransko primorje«

RADIO LJUBLJANA

Dnevni spored za 1. junij:

7 Poročila v nemščini — 7.10 Jutrani pozdrav, vmes 7.30 Poročila v slovenščini — 9 Poročila v nemščini — 9.10 Koračnica, napoved sporeda v nemščini in slovenščini, nato koračnica — 12 Opoldanski koncert — 12.30 Poročila v nemščini in slovenščini — 12.45 Koncert malega orkestra vodi Dermelj — 14 Poročila v nemščini — 14.10 Vsakemu nekaj — 17 Poročila v nemščini in slovenščini — 17.15 Dobra volja v duhu in moči — 18.45 Narodopisna ura, A. Merkun: Narodopisne zanimivosti iz Dubrega polja — 19 Mala pesem — 19.30 Poročila v slovenščini, napoved sporeda — 19.45 Glasbena medrega — 20 Poročila v nemščini — 20.15 Glasba ob večerni uri — 21.15 Slovensko glasbo izvaja radijski orkester pod vodstvom D. M. Šijanica — 22 Poročila v nemščini — 22.10 Glasbena medrega — 22.30 Malo kramljanja, malo plesanja, mali orkester vodi D. Prevorsek.

MALI OGLASI

SLUŽKINJO

na vrsta dela in pomoč v gospodinjstvu, sprejme: Novak, Cesta v mestni log 58.

MOSKO KOLO

dobro ohranjeno, nemške znamke, prodam. Ogleda se Gosposv. sk. (prej Celovška) cesta 55-1.

SLUŽKINJA

poštena, sposobna vseh hišnih del, išče službo. Cenjene ponudbe na upravo »Slovenec« pod »Zanesljivost«, 4064.

PRAVE JUTA VREČE

Lepe prave jute vreče, dokler traja zaloga ugodno naprodam, Petronaf, Ljubljana — Ciril Metodova št. 5, prej Tyrseva.

KUPIMO

Zvon, Klang Kommandant, Spengler Unter- gang, Kroniko, Arg. Pletersnikov slovar, Ramosteva dialektološka karta, vse novejšje slovenske priročnike, spise in sloh v raznih jezikih znanstvene, medicinske in tehnične knjige največje šase. Knjižarna Kleinmayer & Bamberg, Miklošičeva 16.

MRČES IN GOLAZEN

uš, stenice, bolhe, ščurke, molje, mihi, podgane, voluharje in bramarje zanesljivo pokončate s strupom, ki ga dobite v drogeriji Kanc, Zidovska 1.

KNJIZNA

ZBIRKA

»SVET«

IŠČE SE

samosojna živilja. Naslov v upravi »Slovenec« pod »Samosojnost«, 4072.

KISLINO

žvepleno, solno in solirano, kupim vsako množico. Šmartinska 24-1, desno.

PORCELAN

Kobalt za 6 oseb, 32 komadov, prodam za ceno 3500 lir. Ogled v četrti in soboto pop. Naslov v upravi »Slovenec« pod št. 4073.

SPALNICE

pleksane in jesenove ter »nehajne« jedilnice ali lahke ogledale vsak četrtek in nedeljo od 9-5 v gostilni Celovška 72.

ISCEM

moderno dvosobno stanovanje s souporabno kopalnico, po možnosti v centru. Naslov v upravi »Slovenec« pod št. 4463.

STARE URE

zapečene, žepne in budilke, samo prav dobro ohranjene kupim. Janko Jazbec, Miklošičeva cesta 12. (k)

KUPUJEMO

prazne cementne in silice papirne vreče. PETRONAF, Tyrseva cesta 55a.

POZORI

Kupujem vreče in vse katoliške odpadke ter plačam po najvišji ceni. — Grebene Alojzij, Gallusovo nabrežje 59, Ljubljana. (k)

PEČE IN LISAJ

vam zanesljivo oddam »ALBA« krema, DROGERIJA KANC, Zidovska ulica 1.

DIJAKINJA

je izgubila nalivno pero 30. maja ob Puciničevih ulici. Ker mi je drag spomin, pravi potegnena najditelja, naj ji proti nagradi odda v upravi »Slovenec«.

ZGUBIL SEM

28. l. m. na Rožniku rjavo usnjato linstico, s dijaško legitimacijo na ime Vindischer Anton, in nekaj denarja. Pošten najditelj naj jo odda v upravi »Slovenec«.

ZGUBIL SEM

v nedeljo, možko zapesno ura, na dvorščini Klemenčič. Pošten najditelj naj jo odda proti visoki nagradi skladiščniku.

IZGINJE SO

iz stanovanja junjske živilske karte na ime Križaj Martin in Križaj Marija, Zaloska c. št. 103. Če kdo ve, kje se nahajajo, naj javi na gorni naslov.

NASLA SE JE

v nedeljo 28. l. m. denarnica z manjšo vsoto denarja na ščini ob Ljubljani. Dobi se v upravi »Slovenec«.

MOSKE

rabljenke, ške, ževlje, perilo, pohištvo itd., kupuje Drame Alojzija, — Ljubljana, Gallusovo nabrežje 29.

Dramsko gledališče

Četrtek, 1. junija, ob 18: »Zemlja«, Red A. Petek, 2. junija: Zaprt.

Operno gledališče

Četrtek, 1. junija, ob 18: »Manon«, Red Č. Petek, 2. junija: Zaprt.

»SVETU« je bogato pisana beseda

Lep zaslužek imate z nabiranjem

bezgovega cveta

svežega ali suhega, redno ga kupuje

»ALPA« Ljubljana

Vidovdanska cesta št. 18

+

Dotrpela je naša nadse ljubljana mama, stara mama, sestra, svakinja, teta in tašča, gospa

Berta Pavletič

roj. Pehani

vdova po odvetniku

Nepozabno pokojnico bomo spremlili k večnemu počitku v petek, 2. junija ob 1/3 popoldne z žal, iz kapele sv. Jožefa, na pokopališče k Sv. Križu. Ljubljana, dne 31. maja 1944.

Zalujoči ostali

+

Sporočamo žalostno vest, da je dne 30. maja umrl gospod

Malavašič Anton

posestnik in mizarški mojster.

Glince, Tržaska cesta št. 56.

Pogreb bo v četrtek, 1. junija,

iz hiše žalosti Glince, Tržaska

cesta 56, ob 6. uri popoldne.

Dolgoletnega in požrtvovalnega

člana nadzornega odbora Ljud-

ske hranilnice in posojilnice na

Viču, ohranimo v najlepšem

spominu.

UPRAVNI IN NADZORNI

ODBOR.

Zahvala

Vsem, ki ste nam omogočili prevoz iz Velikih Lašč in pogreb na domačem pokopališču našega ljubljenga

DANILA

se najtopleje zahvaljujemo. Prav posebno se zahvaljujemo g. prezidentu generalu Leonu Rupniku in njegovi gospe sporigi, domobranskemu poveljstvu in duhovščini, obema prijateljema-akademikoma Janezu Kralju in Nikolaju Jelencu, za lepa poslovilna govora ob krsti, pa tudi vsem, vam, ki ste s tako globokim sočutjem spremljali našega draga rajnega na njegovi zadnji poti in ga obšli s cvetjem. Ljubljana, dne 27. maja 1944.

Rodbina

dr. Capudrova.

Črkovnico priobčimo jutri!

Kaj je spet novega?

Danes je izšla nova izdaja časopisa

ADRIA-ILLUSTRIERTE

Osveta

J. B. POLÁK 31 Isvirna povest iz časov Kelto v naših krajih

Bil je na višku moči in slave; in ni ga bilo med Barjani kneza, ki bi se lahko meril s knezom Galimarom...

Strahni so bili zmagovalci, ko so se vračali na gradišče kneza Galimara; zakaj na trtah so imeli nabranih glav padlih sovražnikov toliko, da še zlepa ne toliko; duh, ki je vel iz teh bojnih vencev, je bil ogaben; za ta ni motil zmage pijanih vojakov; zakaj v vence nabrane glave so stresali, da so udarile druga ob drugo, iz prepevali so ob tem svoje divje pesmi.

»Albasvinta« zaključil knez Galimar, ko stopi po dobljeni zmagi v sobo kneginje. »Zmaga je moja in svojo oblast sem razširil na vsa ozemlja pobitih sovražnikov.« Ob tej vesti je kneginja Albasvinta vtrepetala...

»Kajne, lepa Albasvinta, tega se ti nisi nadejala?« jo vpraša knez, ko opazi njeno zadrego.

»Presenečena sem,« se izgovarja Albasvinta.

»Presenečena?« se čudi Galimar.

»Kako bi ne bila!« trdi kneginja.

»Veselo?« ji seže knez v besedo.

kaj ti pride vinjenemu vse na misel; naj ti pride kar koli, vzdržala bom; a potem, Galimar, vedi, da nisi opazil igre, ki jo igra kneginja Albasvinta, da osveta mola, očeta, brata in plemenitega kneza Belgunda in sebe; Galimar, gorje ti; na višku tvoje moči in slave te bo pogubila ženska in pojezdil ne bcs v polni bojni opremi preko mavričnega mostu k bogu, ki nam daje dan in noč; Galimar, gorje ti!

Kneginja Albasvinta je dvignila obe roki kot k prisegi; a v tistem hipu se je zgrudila na tla; omedlela je...

Kneginja Albasvinta je bila Keltinja; in tem ženskam ni strlo duše in srca ne trpljenje, ne žalost in ne veselje; in tudi kneginja Albasvinta se je iz omedlevice kmalu zbudila.

Po slavni zmagi so na dvoru kneza Galimara veseljačili in pirovali brez konca in kraja; zakaj pijače in jedade je bilo na pretek; nikjer pa ni bilo takega veseljačenja in pirovanja kakor v družbi velmož, ki so se jim pridružili tudi knez Galimar in njegovi trije bratje; veseljačili in pirovali so kar pod milim nebom v »enci šumečih lip.

Pod lipami je stala tudi miza zmagovalca; letla ni bila drugega miza ogromno lipovo teta, v katero so bile umetelno vdelaane lobanje knezov Trokmara, Tektosagunta in Belgunda in kneževica Anderota, in sicer tako, da je bila v sredi tuala vdelaana lobanja kneza Trokmara, okoli te pa so bile vdelaane lobanje Tektosagunta, Belgunda in Anderota.

Sončna Brda - zemlja onstran Soče

Domovina češenj, breskev in sladke rebule

Na holmih pisanih trop belih sol, rdeče strehe, v vrtilih sočni sad, na bregih zeleni vinogradi — o kolikokrat sem v mislih te imel, in kolikokrat te gledam iz daljav vao zameglelo, rodna zemlja — mati!

A. Gradnik

Brda! Ni ga Slovenca, ki bi ne poznal po imenu tega sončnega koščka naše zemlje. In skoraj ga ni, ki bi ne bil pokusil zlahtne kapljice — briške rebule. Ako pa še ni imel sreče, da bi si bil ogledel srce s pristnim, omamljivim, kipečim sokom briških gričev, si to gotovo želi. Saj se Ljubljana, kar zaiskre oči, če pade beseda o briški rebuli. Le malo pa je Slovenec, ki bi poznal ta čudoviti predel naše slovenske domovine. Leži pač nekoliko od rok, skriva se ob zahodnem robu našega ozemlja onstran Soče. Skriva se v zatišju, ne reže ga nobena železna kača in tudi nima širokih, asfaltiranih cest, z oglušujočim hrupom velikega prometa. Naselja so povezana med seboj s skromnimi, včasih tudi zanemarjenimi deželnimi in občinskimi cestami in kolovozji, ki se vijejo med slikovitimi griči, se večkrat pnejo v klanec, pa spet ležejo v nižino. Odmaknjenost od šumnega sveta, kotiček za sanjavo razpoloženje... Samo dvakrat na dan je še v jeseni to blaženo osamljenost motila in sekala hupa potniškega avtobusa, ki je prevažal Brice iz Gorice preko Ste-

verjana in Kojškega na Dobrovo in v nasprotni smeri.

Ker nimamo pri roki nobenega zemljevida, bomo poskusili zemljepisno lego Brd opisati. Deželica leži na desnem bregu Soče. Prične se tam ob slovitem železniškem mostu nad Solkanom, ko se zbirata hči planine izvi iz skalovite tesni, ki jo tvori Sv. Gora in Sv. Valentin (Sabotin). Tu v tem vzhodno-severnem vogalu Brd se koj ob vzhodni Sv. Valentina steka v Sočo prvi briški potoček Pevmca. Vzhodni rob deželice teče potem ob bregu Soče do prihodnjega železniškega mostu, po katerem teče železnica iz Gorice do Krmina in dalje do Vidma. Vasi Pevma in Podgora na desnem bregu Soče ležita ob vzhodni briškega gričevja in ju navadno priste-

vamo k Brdom. Južna meja Brd se vije nekoliko nad imenovano železnico, tam kjer gričevje prehaja v nižino, in gre do reke Idrijce (Idrijca), ki je tvorila nekdanjo avstrijsko-italijansko mejo. V južno-zahodnem vogalu leži vas Mirnik. Idrijca meji Brda na zahodu in jih loči od najjužnejših naselij Slovenske Benečije.

Na severu varuje Brda pred mrzlimi vetrovi Sabotinski greben, ki preide v pogorje Sv. Gendrece in Korade, na kateri so bile svoj čas avstrijske utrdbe. To pogorje jih deloma zapira tudi proti zahodu.

Bäuerinnen aus Collio mit Kirschenkörben auf dem Wege nach Görz. Briške kmetice s češnjami v jerbasisih na poti v Gorico

niso v ničemer spremenile zunanjske lica slovenskih Brd, pa tudi ne ranile notranjih korenin.

Kompaktnost slov. življa

O kompaktnosti slovenskega življa v Brdih priča tudi ljudsko šolstvo in občinska uprava za dobe pred prvo svetovno vojno in v prvih letih priključitve. Vse ljudske šole so bile slovenske. Na vseh se je učil pouk v slovensčini in tudi učiteljske moči so bile vse slovenske. Vse občine so bile slovenske s slovenskimi župani.

Bric ljubi svoja Brda

Pesem naša valovi kot Brda naša, polna žarke je moči kot rebula naša. Le imejte drugi vsi, vsega kar želite, samo da nam pesmice in trlice pustite!

Bric je zaveden Slovenec, ponosen na svojo narodno občestvo. Od doselive na to brdovito grudo pred tisoč in tri sto leti do danes so Brici ohranili to obmejno ozemlje neokrnjeno svojemu rodu. Kjer so se po srčnih bojih z Langobardi postavile meje, tam so ostale. Preko dežele so šla stoletja, so hrumele vojne, se menjavali gospodarji in vladavine, jedro prebivalstva, žuljavi slovenski tlačen, je pa delal, trpel in vztrajal. Iz te trdoživosti črpa Bric tudi sedaj svojo vero v bodočnost. Ko se je preko pokrajine razlila slepila propaganda komunistične Osvobodilne fronte, se je ogrel in zasanjal. Pesem lažne besede ga je omamila. Tudi obljuba o delitvi zemlje je bila za siromaka nemaniča vabljiva. Ko je pa prišel ukaz, naj sledi OF vojski v druge dežele, se je uprl, se skril. On ima svojo zemljo in svojo mejo. To bo branik, za to se bo boril: ostal je v Brdih.

Ta ljubezen do domačije, do rodne zemlje, njenih šeg in običajev, do materine govornice in njenih pesmi, do župne cerkve in ubranega prihranjanja, ga je skozi stoletja ohranila samoniklega, na svoje pokolenje ponosnega Brica. Ta ljubezen do Brd in vsega, kar je z njimi skozi stoletja povezanega, ga je v trdi obrambni borbi zadnjega četrstoletja zavarovala pred vsemi nevarnostmi. Nacionalno zdrav, poln velikih nad, stoji naš Bric na pragu zgodovinskega razdobja in zre pogumno v bodočnost. Zaveda se! Delati bo treba, trdo delati, kakor so delali pradedje skozi stoletja, uspehi pa ne bodo izostali. Še bo rodila zlahtna trtica in bo orila slovenska popevka. In bodo prišli prijatelji in znanci in bo po težkih dneh spet zavrelo ustvarjajoče, blagoslovljeno življenje Boga v čast, narodu v prid, Brdam v ponos!

Bric je veren, pošten in gostoljuben

O njegovi vernosti priča že bežen pogled preko brdovite krajine. Od vseh strani te pozdravljajo slikoviti božji hramovi. Nekateri se belijo na vrhovih gričev, drugi zrejo s senčnatih pobočij, zopet drugi kraljujejo na položnih holmih med griči. Vseh duhovnih v Brdih je 19. Skoraj vse so združene v briško de-

Quisca — der östliche Mittelpunkt in Collio. Im Hintergrund S. Kreuz. Kojško — vzhodno središče Brd — V ozadju Sv. Križ.

kanijo, ki ima svoj sedež in svojega dekana v Biljani. Sedaj zavzema to častno mesto zlatomašnik g. Josip Kos, ki še krepko nosi svojih osem križev. Castiljivi gospod rad dovtipno pove, da je on posebne vrste marčni kos — z belimi kosci. Pri tem se nasmehne in pridvigne klobuk, da se zasvetijo njegovi snežnobeli lasje. Par obrobni duhovnjik ima svojega dekana izven briškega ozemlja. Podgora spada n. pr. pod goriško mestno občino in je podgorski župnik mestni župnik. Duhovnjiki Dolenje in Mirnik na jugozahodnem robu sta dodeljeni krminskemu dekanatu.

Duhovnjiki v Brdih so večinoma majhne, skromne, število duš se suče večinoma med 500—1000. Tudi dohodki »gospodnincev«, kakor Brici imenujejo svoje dušne pastirje, niso bogati. Oranega polja in travnikov je v Brdih zelo malo. Še manj je gozdov. Zemlja je opokasta in skopa. Po gričih in pobočjih se sončijo vinogradi in sadonosniki. Trta, češnje, breskve so poglaviti pridelki briških poljedelcev. Iz teh črpa dohodke za svoje potrebe. Če ti pridelki odpovedo, potem je reva, siromaštvo v hiši. Sirk, krompir, fižol in razne zelenjave krijejo deloma domačo prehrano, ne dajo pa nobenega skupička. Ohraniti ravnotežje v gospodarstvu preprostega Brica je umetnost. Ker so dohodki sezonski, se morajo večinoma vsi Brici ob gotovih letnih časih zadolževati. Kot povsod na svetu tudi tu upniki niso najbolj nesebični in rahločutni ljudje. Treba je poslovati zelo previdno in tudi prebrisano, da baraka leze naprej. Udomačena naveda, skoraj bi rekli, običaj je, da Brici v prvih mesecih leta, ko so že potrosili drobiž, ki so ga prejeli za vino, preživljajo s kreditom na prihodnje češnje in breskve. Goriški trgovci, zlasti

oni ob senčnati promenadi, ki vodi od sadnega trga proti Soči, so dobri trgovci. Poznajo slovenskega Brica. Vedo, da je rad vesel, da ljubi svojo zlato kapljico, da rad zapoje in balinca, vedo pa tudi, da je pošten in da plača, ko proda svoje zlahtne pridelke. Zato mu radi dajo na upanje v onih letnih mesecih, ko ni cvenka pri hiši in se prede pajčevina po varžetih. Zlasti briške matere, mlekarice, pa tudi druge, ki dan za dnevno neutrudno priromajo s svojimi jerbasi v Gorico, uživajo popolno zaupanje. Le poglejte jih na sliko, kako so podjetne. Gospodarske prilike v Brdih niso posebno rožnate. Zahodna Brda so v marsičem na boljšem kot Brda, ki teže proti Soči, vendar tudi tam ni obilice, razkošja. Skromno, preprosto je življenje Bricev, prepojeno s trdim delom in znojem. Kljub temu in čeprav večkrat v pčlosti kot v obilosti, sta Bric in njegov »gospodnunc« zelo gostoljubna. In starodavna, globoko zakoreninjena lepa lastnost se je izkazala zlasti lanske jeseni, ko se je preko Brd vračalo v domače kraje na stotine naših vojakov, internirancev in drugih nesrečnikov. Ti lačni in trudni popotniki so našli v Brdih sprejem, da so ostrmeli. Domačini so jih pozdravili s toplo besedo in jih pogostili z vsem, kar sta nudila klet in kuhinja. Z živahnostjo zgovornostjo so poizvedovali po njihovem trpljenju in so jih veselo tolčili. Se le ko so se slovenski bratje odpočili in so se napili rujne kapljice in korajže, so jih pustili na pot. V Ljubljani in njeni okolici smo že od več oseb in pri raznih prilikah elisali prave slavošpeve na prijaznost in razpisno gostoljubnost, katere so bili deležni na poti skozi Brda. Spomin na Brda je premnogim postal svet in ga bodo zvesto čuvali skozi vse življenje.

Slovenec — eine der westlichsten Pfarren. Slovenec, ena najzapadnejših slovenskih župnij

Najbolj skeleča briška rana - kolonstvo

Naš razgovor o Brdih se je že precej razpletel, jedra briškega vprašanja, najbolj skeleče briške rane, se pa še nismo dotaknili. V zadnjem odstavku smo omenili težavne gospodarske prilike, ki tlačijo nacionalno in politično razgibano deželico. Te ekonomske in v posledicah tudi socialne težave in nerednosti izvirajo v bistvu iz enega glavnega vzroka: iz zastarelega, nazadnjaškega gospodarskega ustroja, ki bremeni nad Brdi. V Brdih zemlja po večini ni last poljedelcev, ki jo obdelujejo, temveč je last maloštevilnih graščakov in veleposestnikov. Brici v večini niso samostojni, neodvisni kmečki gospodarji, ampak revni najemniki, koloni. Tu imamo, v sicer zelo omiljeni obliki, še vedno grdo srednjeveško spako grofov in tlačanov.

O tem najbolj važnem in najbolj perečem vprašanju naših Brd, ki obli-

kuje njihovo gospodarsko in socialno sliko, danes ne mislimo podrobneje razpravljati. Zadeva je tako dalekosečna, da ne spada v okvir zabavnega kramljanja. To vprašanje bo treba vzeti temeljito v pretes in ga rešiti v pravcu zahtev svobodnega kmeta, ki hoče biti na svoji zemlji samostojen gospodar. Sedanje razmere kvarijo in maliciozno boleča in njegovo notranjo rast in ovirajo gospodarski procvit naših Brd.

Jasnejšim zarjam nasproti

Sedaj stopamo v novo obdobje. Nekaj časa je odmeval preko sončnih briških gričev kričavi hrup komunistične propagande. Kmalu pa so bistri Brici pod slepilno krinko »Osvobodilne fronte« spoznali mednarodni komunizem kot grom z jasneja jih je pretreslo, ko so zvedeli, da jih je komunistični poglavar Tito-Broz prodal svojskemu maršalu Badogliju in Savojevcem. To podlo izdajstvo jih je iztreznilo: sprejeli so. Prekleli so protislovenski komunizem in se zaprisegli: Mi hočemo močna slovenska kmečka Brda!

Čudovito, rahlo cvetle, s katerim je bila pomlad posula pisane briške holme se je pravkar ospelo. Češnje in breskve zore, trta ima že nastavke. Brda čarajo nove, zlahtne sadove, kipe v novo rodovitnost. Sreča Bricev utripa v pričakovanju nove letine, novega blagoslova. Njihovi pogledi božajo razžvečane sadovnjake in pomajane vinograde. Njihove misli so korajžne in upajo v bodoče dneve v vredino neba.

Za nabirko Slovenskega Rdečega križa je dober vsak papir: stare ne rabne knjige in brošure, popisane zvezki, spisi in pisma, časopisni in ovojni papir, stara lepenka in vsi papirni odpadki in odpadki lepenke

Podgora am Isonzo am süd-östlichen Rand von Collio. — Im Hintergrund der aus dem ersten Weltkrieg bekannte Kalvarienberg. Podgora ob Soči na južnozahodnem robu Brd. — V ozadju iz prve svetovne vojne svetovnoznana Kalvarija.

Tri ceste peljejo v Brda

Kako obiskati ta res rajskomili kotiček naše zemlje? Iz zgornjega opisa zemljepisne lege razberemo, da so Brda najlaže dostopna od vzhoda in juga, kjer se gričevje zloži v nižino. Iz Gorice peljejo v Brda tri ceste, dve v vzhodno-severni del, ena v južno-zahodni del. Najbolj prometna in najbolj slikovita je ona, po kateri vozi briški avtobus. Ko prekorači čez tako imenovani »pevmški« most Sočo, krene na desno, gre skozi vas Pevmo in se pne po pobočju vinorodnega Oslavja, ki je zaslovelo v zadnji svetovni vojni zaradi potokov prelite krvi, dokler ne dospe do ponosnega Steverjana. Tu se zlije v to cesto druga, ki zavije pri »pevmškem« mostu na levo in pelje po zasenčeni Grojni, ponekod precej strmo, proti Steverjanu. Od tu dalje se vleče glavna briška cesta v številnih ovinkih in krivuljah, ki se dvigajo in nižajo, proti vasi Kojško, središču tega dela Brd. Sem težijo okoliške duhovnije: Vrhovlje, Vedrijan, Gradno, Smarno, nekoliko tudi Cerovo in Kozana, ki so imele tu svoje civilne urade z županstvom vred. Iz Kojškega pridemo skozi Gornjače in Smarno, mimo Kozane in Biljane na Dobrovo, kjer je centrala za zahodna Brda. Sem so se v zadnjem desetletju zatekali občinarji iz Biljane, Medane, Fojane, Vipolže, pa še iz drugih naselij po svojih občinskih opravkih.

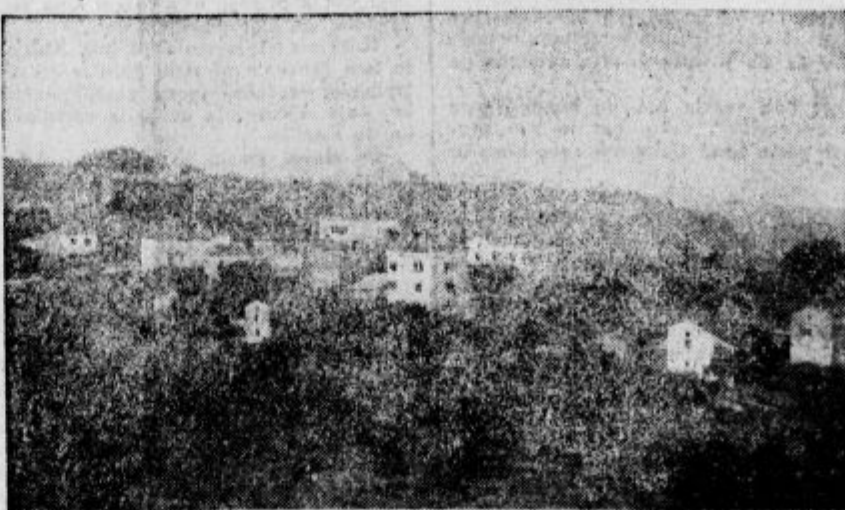
st, ki pelje po ravnini skozi Podgoro, Ločnik in Mošo ter od tu, od juga, zavije med briške griče. Cesta je ves čas ravna in zložna, v breg se prične spenjati šele pod vasio Vipolže. Ker se južna stran briških holmov polagoma spusti v široko furlansko ravan, strmina ni naporna kot preko Oslavja in Grojne na goriški strani. Zmagati je treba samo par kilometrov dolgo vzpetino in že si iz Vipolže na Dobrovo. Naravno, da zahodni Brici izkoristijo te skromne udobnosti, bodisi peš ali s kolesom ali na vozu.

Poleg te ceste je iz juga še več boljših in slabših poti. Zlasti iz Krmina vodijo tja široke in udobne zveze. Od tam gre n. pr. pot mimo Medane na Dobrovo. Prav tako goji z Brdi dobre zveze Čedad, odkoder pride v Brda preko Mirnika in Dolenj. Zanimiva je tudi zveza, ki jo imajo Brda proti severu. Iz Kojškega se dospe preko nizkega prelaza, ki ga straži romarska cerkva na Vrhovljah, v Plave v Soški dolini. Ta pot služi Bricem, kadar nosijo v Tolminske hribe prodajati češnje in grozdje. Po tej cesti prihajajo pa tudi Gorjani kupovat rebulo. Ako pa na Vrhovljah človek noče še v Soško dolino, se lahko posluži razmeroma lepe in zanimive poti, ki se v ovinkih pne po pobočju Korade in vodi proti vrhu Sv. Gendrece, kjer je bila nekdanj skromna romarska cerkva. Mimo Kobalarjev, znanega kmečkega doma, je par ur hoda do Marijinega Celja nad Kanalom. Krasen izlet z bogatim, divnim razgledom preko Brd in Soške doline.

Pred svetovno vojno v cerkvi, šoli, na občini - vse slovensko

Nimamo točnih podatkov o stanju prebivalstva. Na podlagi prejšnjih štetij pa lahko mirno rečemo, da prebiva na podolgovatem štirikotu, ki ga tvorijo Brda, — vzhodna in zahodna stranica sta krajši, severna in južna pa daljši — približno 15 tisoč slovenskih duš, rojenih na briški zemlji. Vse ozemlje je čisto, enotno narodno. Samo v južnovzh. in južnozahodnem vogalu je bilo domače prebivalstvo nekoliko pomešano. Na južno-zahodnem obmejnem robu sta dve duhovniji, Dolenje in Mirnik, v katerih žive poleg Slovencev tudi domačini Furlani. Stoletno sožitje, ženitve in gospodarske prilike, so nanesle, da se smatra Mirnik za slovensko vas, Dolenje pa za furlansko. Po nenapisanem, vendar objektivno priznanem zakonu pasu

v Mirniku slovenski dušni pastir duše v slovensčini; so slovenske pridige, slovensko cerkveno petje in slovenski nauk, v Dolenjah je pa nasprotno. V južno-vzhodnem vogalu imamo nacionalno mešanico v Podgori. Tu zmaličnosti ni povzročilo dolgo sosedstvo, temveč doselitev iz tujih krajev. Podgora je industrijski kraj z obsežnimi tovarnami. Tu so se že v avstrijskih časih naseljevali italijanski delavci, ki so si potem tu ustvarili skromen dom. Ta pritok se je še povečal po prvi svetovni vojni in ustvaril v vasi čelno dvojezičnost. V ostalem je pa vsa pokrajina nacionalno enotna, slovenska. V nekaterih vaseh so se naselile v zadnjih letih posamezne italijanske kmečke družine, vendar so te naselbine redko posejane in šibke, ter

Dobrovo — Centrum von West — Colio — Sitz der Gemeinde; im Hintergrund des Schloss der Grafen Baguer

Dobrovo — središče zapadnih Brd — sedež županstva. V ozadju graščina na Dobrovi, last grofov Baguer